

Apocalipsis

Makārārūñuroka upakapi Jesucristore Juanre bojaeka

¹ Ika papperareka o'oeka bojaika ikuparō'ōpiji imarūkiakaka. I'supaka imarūkia kiyapaika upaka baarijayurāte sōñaokaro'si Kimaki Jesucristore sakija'ataeka Tuparā, nare sakibojaokaro'si. Supa imarī ángelte yipō'irā kipūataeka yire sakiōrīwārūrūjeokaro'si. Juan, kiyapaika upaka baarijayuka ñime. ² Yi'i Juan, yire pemakotowiritirā ángelte ritaja yire bearapakarō'ōjirāja yibojayu, sape-mawa'ribaji pañakarāja peawa'ri pakibekaja. I'supaka yiro'si simarape Tuparārika bojariroka Jesucristore yire ōrīrūjemaka.

³ I'supaka ima ikuparō'ōpiji etararirāka simamaka ikupaka mijare ñañu mae. Supa imarī ika ñañua bojarimaja, supabatirā sayi'rirāñurāoka jia jijimaka imaririrāñurā.

Īpotēñarirakaweje Jesúre yi'yurā imaekarāro'si Juanre o'oeka

⁴⁻⁵ Mae, Asia ka'iarā ĩ'potēñarirakawejeareka Jesúre yi'ririjaparaka imarāro'si ika yo'oyu yi'i Juan. Supa imarī Tuparā, Jesucristo, Espiritu Santopitiyika maekarakamarā jia mijare najeyobaarū, jia naka mijare imarūjewa'ri. Bikija imara'aekaki imarihotojo maekakaoka imarijayuka Tuparāte ime. I'supakajaoka ñamajī imajiparāki kime. I'supakajaoka Tuparāte jā'meruṣa wājītāji imarijayurā ĩ'potēñarirakamarā imarā*. Espiritu Santo ritaja ōrīpataiki kime āñrikopakaja i'supaka kiwājītāji nimarijayu. Supabatirā

---

* 1:4-5 Siete espíritus

Jesucristo imaki Kipakire añua upakatakaja bojarimaji. I'supaka imaki imarĩ, reyaripotojo õña kijaripe'rika ate. I'supaka kibaaũ'muekapi ārĩwa'ri rikimarāja reyaripotojo sabe'erõ'õ õña jaripearañurã ate. Supa imarĩ ritatojo wejeareka ipamarãre jã'meiki kime. I'supakajaoka mare wātawa'ri maro'si riwejurubaraka kireyaekapi ba'iaja mabaaika kiwapakoyika. ⁶ I'supaka mare kibaaeka simamaka, kijã'merũkirãro'siji maimarãnu. Supabatirã kurarãka upakajaoka Kipaki Tuparãte yapaika upakaja baarimaja maima. Supa imarĩ, “Ritaja ipamaki imarĩ dika jariwa'ririmarĩaja jã'mewãrũpataiki kime. I'supaka kimamaka aþea ima þemawa'ribaji jiiatakaja jiyipupaka morĩrũkika kime”, ãparaka jijimaka kika maimarijarirãnu. I'supaka oyiaja imarijarirũkikaro'si simarũ.

⁷ Ikuþaka imarũkiaoka jia mija õrĩrijape, ãkõrĩ je'e: Oko ũmaka watoþekapi Cristore i'tarãnu. Ritatojo wejeareka imarã, supabatirã kire jããekarã þarijioka ipatarãñurã i'supaka imarãka. “Ba'iaja yijare ki-jũarũjerãnu”, ārĩwa'ri orirãñurã. I'supaka simarũ.

⁸ Ikuþaka kibojayu: “Alfa,† Omega upaka imaki ñime. Alfa ñime ñaņu ritaja þo'ijiaekaki imarĩ. Supabatirã Omega ñaņu ‘Ñamajĩ wejea tiyirũjerũkika ñime’, ãrĩrika sime. Ritaja ima tẽrĩwa'ribaji imaki ñime. Bikija imara'aekaki imariþotojo maekakaoka imarijayuka ñime. Supabatirã yi'ijjoka imaki imajiparijarirũkika”, ārĩwa'ri Tuparãte bojayu.

Juan, makãrãrũñuroka upakapi Cristore kĩaeka

⁹ Yi'i Juan, Jesucristore yi'yuka ñime mija jeyomaki imarĩ. Mija upakaja Tuparãte yire jã'mẽrũkikaoka ñime yiro'si. I'supaka imaki imarĩ, mija upakajaoka

† 1:8 En el alfabeto griego, alfa es la primera letra y omega es la última.

po'imajare yire ba'iaja jūarūjerijayu, Maiṗamakirirā uṗatiji i'suṗaka oyiaja jūarūkirā maima simamaka. I'suṗaka jūariṗotojo Jesucristore ā'mitiripēaiki imarī, sayirakajepāāyu. Suṗa imarī Ṕatmos wāmeirō'ō jūmurikarā yire nataarape Tuṗarārika bojariroka yibojarapaka ṗareaja wēkomakareka ñimaokaro'si. ¹⁰ Domingorīmi Tuṗarāte jiyiṗuṗayeebaraka ñimarapaka ṗoto, Espiritu Santorikaṗi yire ña'ajāāekaki. Ikuṗarō'ōṗiji makārārūñuroka uṗakaṗi yire kīarūjerape. I'suṗaka ñimarapaka ṗoto yipēterō'ōṗi tromṗeta naṗuṗuika jājia okaayurō'ōjirā jājirokapi ī'rīkate jaimaka ña'mitirape. ¹¹ Topi mae ikuṗaka yire kērīkorape:

—Maekaka mire yibeaike ṗaperarā samio'obe. Suṗa-batirā Asiaka'iarā Jesúre yi'yurā ī'ṗotēñarirakawejeareka imarāro'si samipūatabe. Ikuṗaka wāmeika sime wejea samipūatarūkirō'ō: Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardes, Filadelfia, suṗabatirā Laodiceakarā nime, — kērīkorape.

¹² Torājirā mae “¿Maki torā yire jaiki?”, āṗaraka jorowa'ri yiyoirape kire iarika yaṗawa'ri. Yoirā baakōrī ī'ṗotēñarirakabi ṗeritērīa yaaboaike orokaka baaeka imamaka ñiarape. ¹³ Suṗabatirā sawatoṗekarā ī'rīka ṗo'imaji uṗaka ioikite imarape. Kijariroaka saya uṗaka ima kiūpusikarō'ōjirā ñoaka jāāiki kimarape. I'suṗakajaoka orokaka baaeka kikārimaki wājītāji jāāṗiaekaki kimarape. ¹⁴ Suṗabatirā kiruṗuko'a kiruṗua boitaka sōirape. Kiñakoa ṗuri ṗeka jū'rēika uṗaka ōirapaka. ¹⁵ I'suṗakajaoka kiū'ṗua bronze najoeika ṗoto ya'taika uṗaka sōirape. Kijaika āta jājia we'rirīkaika uṗaka okaarapaka. ¹⁶ Suṗabatirā kipitaka ritapē'rōtopi ī'ṗotēñarirakamaki tā'ṗia kirikarape. Kirijokopeapi ī'ṗapē'rōtowā'taja opijiēka sara wararapaka. Kipema jītakaja aiyate yaaika uṗaka ōirapaka.

¹⁷ Torājīrā mae kire ĩakopekaja kiwājītāji ña'rītīrā, jaiberijika, rī'meberijika yijarape. I'supaka yibaamaka kipitaka ritapē'rōtopi yire rabetirā, ikupaka yire kērāpe:

—Mikīkia'si. Ritaja þo'ijiaekaki imarī, supabatirā ñamajī wejea tiyirūjerūkika ñime.‡ ¹⁸ Ōñia imajiparūkika ñime, reyaripotojo òñia yijaripe'rika be'erō'ò apekurioka reyarūkimarīka ñima simamaka. I'supaka imaki imarī, nareyaikareka þo'imajare e'etorirūkika ñime òñia nima-jipaokaro'si. Supabatirāoka topi nare ja'ajiyerūkimarīka ñime. Supa imarī reyaeka mirārāte imarō'ò kopereka wierimajiji ñime,— yire kērāpe makārārūñuroka upakapi yipō'irā þemakotowiritirā.

¹⁹ I'supaka yire ārīweatirā ikupaka yire kērāpe ate:

—Maekaka, ñamajī imarūkiaro'si samiaika simamaka ika miaika upakaja samio'obe. ²⁰ Mia, ritapē'rōto ĩ'potēñarirakamaki tā'þia yirikaika ĩaripotojo, “I'supakaro'si simekā'ā”, ārīwārūbeyuka mime. Ikupaka imarūkiaro'si i'supaka sime: ĩ'potēñarirakamarā tā'þia miaika ima ĩ'potēñarirakawejekarā yire ā'mitiripēarimajare imaruputarimaja ārīrikopakaja. I'supakajaoka sime þeritērā yaaboaika miaika. ĩ'potēñarirakawejerā yire yi'yurāte ime ārīrikopakaja sime,— yire kērāpe.

2

Éfeso wāmeika wejeareka imaekarāro'si þapera o'otirā Juanre þūataeka

¹ I'tojīrā, yire þemakotowirapakire ikupaka yire ārāpe ate:

---

‡ **1:17** La traducción en español dice: “Yo soy el primero y el último.” También en Apocalipsis 2.8 y 22.13, y Isaías 41.4; 44.6; 48.12

—Éfesoreka imaki yire ã'mitiripëarimajare imarupu-tarimajiro'si ikupaka mio'obe: “Í'potëñarirakamarã tâ'pia rikaiki, i'siarakatërioka peritëri watopekarã turitapaki imarĩ ikupaka yibojayu: ² Æ'mitirikõri je'e. Ritaja mija baarijayua õñuka ñime. I'supaka simamaka, po'imajare yire yi'ririka yapawa'ri mija ka'wisijũayu. I'supakajaoka aperedte ba'iaja mijare baako'omakaja yire mija yi'ririja'atabeyua jia ñoñua sime. I'supakajaoka 'Cristorika bojariroka bojarimaja yija ime', ï'rãrimarãre ãrĩpakiko'omakaja, '¿Yaje rita nañu?', ãñurã mija ime. Supa imarĩ nabaarijayua jia ïawãrütirã, i'supakajaoka nawãrõika ã'mitiritirã, 'Wapuju pakibaraka ba'iaja baairã nime', mija añua ñorĩpataika sime. ³ I'supaka imarijayurã imarĩ, aperedte ba'iaja mijare baako'omakaja yire ã'mitiripëarija'atabeyurã mija ime. Ka'wisika imarijayuareka wayupĩ'pekaja sarakajepããrijayurã imarĩ, yire mija yi'yua ja'atabeyurã mija ime. ⁴ I'supaka simako'omakaja mamarĩtaka yire yi'riũ'mubaraka yika mija rĩrãkibirapaka upakamarĩa imarã mija jayu mae. I'supaka simamaka mijaka jia jĩjimaka imabeyukajika ruðu yi'i. ⁵ Supa imarĩ, yika rĩrãkibiriwa'ri jia yire mija yi'riũ'muraparõ'õ pupape'ritirã, 'Jia mika yija imarapaka upakamarĩa yija jayua ba'itaka sime', ãñurã mija japë. Supa aparaka mamarĩ yika jia imatiyawa'ri jia mija baarapaka upakaja mija baabe ate. I'supaka mija baabesarãka no'ojĩrãmarĩaja mija peritëriã yaaboabaraka imakopeika mijareka se'marĩ yetarãñu. I'supaka yibaarãkareka yire jiyipupayeerimajare rërijaribesarãñu torã mae. ⁶ Mae mijare ñañu, jia yika mija imarapaka upakamarĩa jayurã imaripototojo ï'rãba'i jia mija baayu ñiamaka. Nicolaítas tatarãte ba'iaja baaika mija ïaripe'yoika jia sime. I'supakajaoka sime yiro'si. ⁷ Mija ã'mitipe ritaja wejeareka

yire yi'paraka imarijayurã. Jia samija õrĩpũariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikapi yibojaika jia mija ã'mitipe. Ba'iaja nabaakopeka naja'atayu Satanãre ã'rãpẽ'rõtorãja baairã. I'supaka baarãñurãte Tuþarã rionẽ'metãji õñioyapurika nare yiji'arãñu", ãrĩwa'ri mio'obe, — yire kërãpe makãrãrũuroka upakapi yire pemakotowirapaki.

Esmirna wãmeika wejeareka imaekarãro'si þapera o'otirã Juanre þũataeka

⁸ Sapemajĩrã ikupaka yire kërãpe ate:

—Esmirna wejearã yire ã'mitiripëarimajare imaruputarimajiro'si ikupaka mio'obe: “Ritaja þo'ijiaekaki imarĩ, supabatirã ñamajĩ wejea tiyirũjerũkika ñime. Yi'ijioka imaki reyaripotojo õñia jaripe'rikaki. I'supaka jarikaki imarĩ ikupaka mire ñãnu: ⁹ Mia je'e. Ba'iaja mijare nabaamaka, jiamarĩa mija jũarijayua õñuka ñime. Supabatirã wayuoka baairã mija imaoka ñoripataika sime. I'supaka mija ima simako'omakaja Tuþarãte mijare saja'ataekapi ãrĩwa'ri, imatiyaika rikairã mija ime. I'supakajaoka 'Judiorãka imarĩ, Tuþarãrirãtakaja yija ime', ãparaka, 'Ba'iaja baarimaja nime', ãparaka mijareka kërãjairimajareoka õñuka ñime. I'supaka nabaayu Tuþarãte yi'riberowa'ri Satanãre yapaika upaka baarijayurã imarĩ. ¹⁰ Wëkomaka imariwi'iarã ba'iaja mija jũarijarirãka kíkibekaja mija imabe. I'supaka Satanãre nare þupajoarũjemaka ã'rãrimarãre torã natarãñu. Yire mija ã'mitiripëaika mija ja'atarika yapakoþewa'ri i'supaka mijare kibaata'arãñu ã'þapitarakarĩmirõ'õjirã. I'supaka jũariþotojo mijare najããrãkarõ'õjirãoka, yire mija ã'mitiripëarija'ata'si. I'supaka samija rakajepããrãkareka, 'Õñia imajiparũkirã nimarũ', mijareka ñarĩrãñu. ¹¹ Mija ã'mitipe ritaja

wejeareka yire yi'paraka imarijayurã. Jia samija òrĩpũariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikapĩ yibojaika jia mija ã'mitipe. Ba'iaja jũariþotojo yire ã'mitiripēabaraka imarijayurã þuri, ba'iaja jũarika tiyibeyurõ'õrã yipũatarãñurãka a'rirũkimarĩrã nime”, ãrĩwa'ri mio'obe, — yire þemakotowirapakire mijare bojaju.

Þérgamo wãmeika wejeareka imaekarãro'si þapera o'otirã Juanre þũataeka

¹² Torãjĩrã ate yire þemakotowirapakire ikupaka yire ãrãþe:

—Þérgamo wejearã yire ã'mitiripēarimajare imaruputarimajiro'si ikupaka mio'obe: “Mia je'e ikupaka ñaũu i'þapē'rõto opika sara rikaiki imarĩ. ¹³ Ritaja mija imarijayua ñiaika simamaka, Satanãre já'meirõ'õrã mija imaoka ñoripatayu. Torã imariþotojo yire yi'riwa'ri Satanãre ã'mitiripēabeyurã mija ime. Mia je'e, torã jia yire yi'riwa'ri Antipã wãmeikite yirika bojariroka bojaja'atabeyuka kimamaka, kire najããeka. I'supaka tokarãre kire baako'omakaja yire mija yi'yua ja'atabeyurã mija imarape. ¹⁴⁻¹⁵ I'supaka simako'omakaja Balaam imaroyirekaki, Balac imaroyikate kiwãrõekamijikaka yi'yurãte ã'mitiripēarijayurã nime i'rãrimarã mija þõ'irã. Supã imarĩ jĩjimaka mijaka imabeyukajika yi'i. Mia je'e, ikupaka sime Balaamre wãrõekamijikaka: ‘Israelkarãre ikupaka mibojabe ba'iaja nabaakaro'si: “Jërãka jiyeka jiyipupaka òrĩwa'ri, wa'iro'si ri'ia yija þããrijayua mija ba'arãka marã imabeyua. I'supakajaoka yija tã'omaja rõmitikaka mija yapaika upakaja mija wã'imarĩkoþebe”’, ãrĩwa'ri Balaamre kire wãrõeka. Bikija Israelkarãre Balaamre wãrõeka yi'riwa'ri ba'iaja nabaeka. I'supakajaoka i'rãrimarãre mija

watopekara ba'iaja baarijaju Nicolaítas tatarâte wārōika yi'riwa'ri. ¹⁶ I'supaka simamaka 'Pakirimajaroka ā'mitiripēawa'ri ba'iaja mija baa'si', nare āribeyurā mija imarākareka no'ojīrāmarīaja mija pō'irā yeyarāka poto yirijokoparā sara imapi ba'iaja nare yibaarānu sana'mitiripēarija'atabepakā'ā. ¹⁷ Mija ā'mitiṭe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurā. Jia samija ōriṭpūariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikapi yibojaika jia mija ā'mitiṭe. Ba'iaja nabaaika ja'ataeka imarāte puri ba'arika maikoribeyua manā wāmeika yiji'arānu. Supabatirā āta boia mamaka wāmea sarā o'oeka ima nare űijirānu, so'oeka marāoka űawārūbeyua simarānu. I'supaka simako'omakaja se'etorirāki ī'rīkaja sīawārūrāki", āriwa'ri mio'obe, — makārārūñuroka upakapi yire pemakotowirapakire bojarape.

Tiatira wāmeika wejeareka imaekarō'si papepa o'otirā Juanre pūataeka

¹⁸ Topi ikupaka makārārūñuroka upakapi pemakotowirapakire yire ārāpe ate:

—Tiatirarā yire ā'mitiripēarimajare imaruṭutarimajiro'si ikupaka o'otirā miṭūatabe: “Peka jūrēika upaka yiñakoa ya'taiki űime. I'supakajaoka, bronze najoemaka saya'taika upaka saya'tayu űu'pua', yi'i Tuparā Makiji mijare yibojayu. ¹⁹ Ritaja mija baaika ōriṭpataiki űime. Supa imarī 'Po'imajare wayuīarimaja, supabatirā yire ā'mitiripēairā nime', mijareka űarīrijayu. I'supakajaoka ritaja aṭerāte mija jeyobaaika ōriṭpataiki űime. Yire ā'mitiripēairā mija imamaka, ba'iaja aṭerāte mijare baarijaju. I'supaka mijare nabaako'omakaja yire mija ā'mitiripēaika ja'atabeyurā mija ime. I'supaka simamaka 'Mamarī yire nayi'riū'murapaka pemawa'ribaji jia baairā nime', mijareka űaṅu. ²⁰ I'supaka simako'omakaja

ikupaka mija baarijaju: Ī'rāko rōmo Jezabel wāmeikote ba'iaja jaiko'omakaja 'Kopakaja, mijaitiyibe mae', kore āpekaja wiriwirikā'āja kore mija ā'mitirikopeyu. Supa imarī mijaka jiiatakaja jījimaka nīmabeyukaji ruḡu. Mia je'e ikupaka kōrīrijaju: 'Tuḡarāro'si jaiījirirōmojo nīme.' I'supaka imako imarī 'Aḡerāka mija yaḡaika upakaja mija wā'imarīkoḡebe. I'supakajaoka jērāka jiyipupayeewa'ri saḡō'irā wa'iro'si ri'ia napāāika mija ba'akoḡeḡika', āḡaraka koboḡaḡakirijaju. I'supaka kōḡakā'ā ā'mitiritirā, rukubaka ḡupajoairā jariwa'ri, yire yi'yurāte ba'iaja baayu. ²¹ I'supaka simamaka ba'iaja kobaaika ja'atarika yaḡawa'ri, yita'akoḡerape ruḡu. I'supaka simako'omakaja, ba'iaja kowā'imarīrijayua ja'atariyaḡabeyuko koime. ²² Mia, i'supaka koima simamaka, 'Jimarīa wāmarīa jaritirā, kokārīḡeyurūkiareka ba'iaja kojūaḡeyurāñu', koreka nāñu. Supabatirā koka wā'imarīrijayurā upatireje i'supakajaoka yibaarāñu i'supaka ima ja'atabekaja nimarākareka. ²³ Supabatirā kowārōika ā'mitiripēawa'ri i'sirokaḡi imarijayurāteoka yiriataḡatarāñu. I'supaka yibaarāka īatirā, 'Ritaja maḡupajoaika ōrīḡataiki kime', yireka narīwārūrāñu ika wejeareka yire yi'yurā upatiji. Supabatirāoka 'Maimarijaju upakaja, tērīrika ima, ḡemakapañakaja imaoka mare sakiwaḡajaiyu', mija ārīwārūrāñu. ²⁴⁻²⁵ Tiatirareka imarā ĩ'rārīmarā ḡuri kowārōika ā'mitiripēabeyurā. 'Ikupaka sime imatiyaika bojariroka makioka ōrībeyua', ārīwa'ri ḡakirirōmore wārōika ā'mitiripēarimajare mijare bojako'omakaja samija ā'mitiriripe'yoyu. 'Imatiyaika bojariroka sime', narīḡakiyu Satanārīka simako'omakaja. I'supaka ima ā'mitiriripe'yoirā mija imamaka aḡea mijare jā'mebesarāki yi'i. Mae mijare nārīrā baaika upakatakaja mija imariḡape. Mia je'e: Yipe'rietarūkia ta'abaraka jia

yire ã'mitiripẽarija'atabekaja mija imarijape. ²⁶⁻²⁸ Yire ã'mitiripẽarija'atabekaja, supabatirã õña nimateyikuri yiyapaika upaka baarija'atabeyurate ikupaka ñarĩrãñu: 'Ritaja wejeakarãre mijã'mebe', Yipakire yire ãrika upakaja, 'Ritaja wejeakarãre jã'meirã mija imarãñu', nare ñarĩrãñu. I' supaka simamaka Tuparãte yi'ririyaþabeyurã ritatojo ika wejeareka imarãte wã'imakaja mija riatarãñu. Supabatirã yire ã'mitiripẽarija'atabeyurã mija imamaka, wãrĩrika ru'ara'aerã baaika þoto tã'þia õaika mijare yija'atarãñu 'Ba'iaja baarika tẽñurã nime', ãrĩwa'ri. ²⁹ Mija ã'mitipe ritaja wejeareka yire yi'þaraka imarijayurã. Jia samija õrĩþũariyaþaye'e, Espĩritu Santore yire jeyobaaikapĩ yibojaika jia mija ã'mitipe", ãrĩwa'ri mio'obe,— yire kibojarape.

3

Sardes wãmeika wejeareka imaekarãro'si þapera o'otirã Juanre þũataeka

¹ I'sia þemajĩrã ikupaka yire kẽrãþe ate:

—Sardes wejeareka yire ã'mitiripẽairãte imaruþu-tarimajiro'si ikupaka mio'oĩjibe: "I'þotẽñarirakamarã upaka tẽrĩwa'ribaji imatiyaiki Espĩritu Santo þupakapĩ baarijayuka ñime. Supabatirã i'þotẽñarirakamarã tã'þia* rikaiki ñime. Mia je'e: Ritaja mija baaika õrĩþataiki ñime. Mijare ãtirã 'Cristore jia yi'yurã nime', þo'imajare mijareka ãrĩko'omakaja yireka þuri yiyapaika upaka baabeyurã imarĩ, yire ã'mitiripẽabeyurã upakaja mija ime. ² Jia mija þupajoabe! Yire yi'ribeyurã upakaja mija jayua simamaka, jia þupape'ritirã yire mija ã'mitiripẽabe ate, yire mija yi'yua mija ja'atakoreka. Tuparã ñakoarekaoka kiyapaika upakataka baabeyurã

* **3:1** Véase versículo 1.20. Los siete líderes de las siete iglesias

mija ime ruḡu. ³ Suḡabatirā mamarī yirika bojariroka mija wārūū'murapakakaka jia mija ḡuḡajoape'abe. I'suḡaka jia sōrīwapu'ape'atirā, ba'iaja mija baaika mija ja'atabe. I'suḡaka mija baabesarākareka, ikuparō'ōḡiji karee'erimajire etaika upakaja mija ōrībeyurō'ōḡiji mija ḡō'irā etatirā mijare sayiwapajairāñu. ⁴ I'suḡaka simako'omakaja, īrārimarā takaja imarā Sardereka ba'iaja baabeyurā. I'suḡaka imarā ḡuri jarirooka ka'imarā jāāirā upaka imarā. Suḡa imarī 'Ba'iaja baariḡe'yoirā imarī, jia boia jarirooka jāātirā yika nimarāñu', ñañua jia sime. ⁵ I'suḡaka simamaka imarāreje Satanāre īrāḡē'rōtorāja baairāte jarirooka jia boia yijāārūjerāñu. Suḡa imarī 'Ikarakamarā nime yika imajiparūkirā', ḡaḡera ḡūñurā āñua yirū'rēbesarāñu. I'suḡakajaoka, Yipakire īarāka wājītāji, suḡabatirāoka kiāngelrākare īarāka wājītāji 'Yire yi'yurā nime', nareka ñarīrāñu. ⁶ Mija ā'mitiḡe ritaja wejeareka yire yi'ḡaraka imarijayurā. Jia samija ōrīḡūariyapaye'e, Espīritu Santore yire jeyobaaikaḡi yibojaika jia mija ā'mitiḡe", ārīwa'ri mio'obe,— yire kibojarape.

Filadelfia wāmeika wejeareka imaeakarāro'si ḡaḡera o'otirā Juanre ḡūataeka

⁷ —Topi ate Filadelfia wejeareka yire ā'mitiripēairāte imaruḡutarimajiro'si ikupaka mio'oḡijibe: “Tuḡarāḡi imarijayuka imarī ñañu upakaja baarijayuka ñime. Suḡabatirā īḡi David imaroyikaki riḡarāmi imarī, kiupakajaoka Tuḡarārirāre jā'merimaji ñime. I'suḡaka simamaka ī'rīkate yijā'merūkirō'ōrā kākaokaro'si kopereka yiwierāka, maki satātewārūberijiki. Suḡabatirāoka ī'rīkate sarā kākakoreka kopereka yitāterāka maki wieberijiki. ⁸ Ritaja mija baarijayua ōñuka ñime. ḡo'imajare mijare īaikareka ḡuri 'Imatiyarimaja

nime', mijareka ārībeyurā. I'supaka mijareka nañua simako'omakaja yiwārōeka jia yi'ririjayurā mija ime. Supabatirāoka aṗerāte kīkiwa'ri 'Jesucristore yi'ribeyurā yija', ārībeyurā mija ime. Mija ĩabe, maki mijare jājibaakoreka, koṗereka mijaro'si yiwieyu, yibojariroka mija wārōrijayaokaro'si. ⁹ Mija ā'mitiṗe. Torā imarā ṗakirika jaibaraka 'Tuṗarārirā yija ime', āririṗotojo Satanāre yaṗaika uṗaka baarijayurā. I'supaka imarā nimamaka ñamajī mija wājītāji nare yiñukuruṗarūjerāñu mijare najiyiṗuṗayeekaro'si. I'supaka nare yibaarāñu 'Jesucristore wātairā nime', mijareka nañaokaro'si. ¹⁰ 'Ba'iaja aṗerāte mijare baako'omakaja, yire ā'mitiripēabaraka mija imabe', mijare ñarāṗaka uṗakaja yi'yurā mija ime. Supa imarī ritaja ṗo'imajare ba'iaja jūarijē'rāka seyarāka ṗoto mijare ĩarīṗaraka ñimarijarirāñu. I'tojīte ritatojo wejeareka imarāte ĩatirā 'Īrā imarā ba'iaja jūawa'ri ṗuṗaṗe'ritirā yire ā'mitiripēairā, aṗerimarā ṗuri jēno'o bajijayurā', ñarīwārūrāñu. ¹¹ Mia, no'oĵirāmarīa ikuparō'ōṗiji eyarūkika ñime. I'supaka simamaka yire mija ā'mitiripēarijayua ja'atabekaja mija imabe. I'supaka mija imamaka, ñamajī jibaji Tuṗarāte mijare baarāñu. Supa imarī ba'iaja baairāte mija ā'mitiripēa'si. ¹² Yire ā'mitiripēarija'atabesarāñurāte, Yipaki ṗō'irā yeyarūjerāñu. Supa imarī Yipaki Tuṗarāte jiyiṗuṗaka ōririwi'iarā bota ima uṗaka torā imajiparūkirāro'si nimarāñu, toṗi ṗorirūkimarīrā. I'supaka nimamaka, maekarakawāme nare yiwāmejī'arāñu. Ikuṗaka sime i'sia: Yipaki Tuṗarā wāmea, mamaka Jerusalén wāmea, supabatirā mamaka yiwāmea nareka yo'oekarā nimarāñu. Ikuṗaka sime: Īmiṗi Yipakire wejea mamaka ruetarāñu. ¹³ Mija ā'mitiṗe ritaja wejeareka yire yi'ṗaraka imarijayurā. Jia samija ōrīṗūariyapaye'e, Espiritu Santore

yire jeyobaaikapɪ yibojaika jia mija ā'mitipɛ”, āriwa'ri mio'obe.—

Laodicea wāmeika wejeareka imaekarāro'si pɛpera o'otirā Juanre pūataeka

¹⁴ Torājirā yire pɛmakotowirapakire ikupaka yire jairapɛ atɛ:

—Laodiceawejeareka yire ā'mitiripɛairāte imaruputarimajiro'si ikupaka mio'oijibe: “ ‘Yi'ipi āriwa'ri Tuparāte pɛpajoaika upakaja simaokaro'si baarimaji nime. Ritaja narika upakaja baawa'ri, wājiroka Tuparāte ima bojarijayuka nime. Supabatirā yi'ipi āriwa'rijioka ritatojo ika wejeareka ima Tuparāte pɛ'ijiaeka. I'supaka imaki kime, ika mijare bojaiki’, āriwa'ri naro'si mio'obe. ¹⁵ Ritaja mija baaika ōripataiki nime. Yire yi'ririja'atabeyurā mija imako'omakaja, 'Jiibaji kika marirākibipakā'ā jia sime’, yireka āribeyurā mija ime. I'supaka imarā imarī, ukurūkia ijitakamaria, supabatirā jijitakamaria upaka mija ime. I'supaka mija imarika yapabeyuka yi'i. ¹⁶ I'supaka yika imarā mija imamaka, jiamarīa imawa'ri, kopakaja mijare yija'ataerā baayu mae. ¹⁷ Mia, 'Ritaja Tuparārikakaka ōriwārūrā maimae. Supa imarī rikimakaja ba'irījia rikairā upaka imawa'ri, dako mare jariwa'ribeyua’, mija āñu. I'supaka mija āriko'omakaja, yiñakoareka imatiyaika ōripūabeyurā mija ime jia yire ā'mitiripɛabeyurā imarī. Ba'irījimarirā, supabatirā jariromarirā, yoibeyurā upaka mija ime mijare nīaikareka. ¹⁸ I'supaka mija imamaka, ikupaka mijare yibojaerā baayu mae. Mija ā'mitipɛ, yire yi'ripɛawa'ri jia okajājia mija imariyapaye'e, ba'iaja mija pɛpaka ima ja'atirā, yire mija jēñebe. I'supaka mija baamaka ‘Tuparāte yapaika upakaja maimaye'e’, āñurā mijare nīmarūjerāñu. Īakōrī je'e: I'supaka mija imamaka, oro rukuberika yireka waruayurā

uþaka yirika imatiyaikakaka mija õrĩwaþu'arãñu. Jarimarĩrã imarĩ i'yoa jũarikopakaja jariroaka boia yire jẽñetirã sajãairã uþaka mija imabe yiñakoareka ba'iaja baabeyurã mija imaokaro'si. I'supakajaoka jia ãaokaro'si ñakoĩkoa yaþairã uþaka kĩkirimarĩa yire mija jẽñebe yipupajoaika õñurã mija imaokaro'si. ¹⁹ Mija ã'mitipe. Wãtaka ñoñurã uþatata yokajããmaka, ba'iaja mija baaika mija ja'atabe. Saja'ataturã yire takaja ã'mitiripẽairã mija imabe. ²⁰ Mija ãabe, 'Naka rĩrãkibiparaka ñimarũ', ãrĩwa'ri mijare yakayu. I'supaka simamaka yoka ã'mitiripẽaturã, 'Ã'ã, i'supakaja mika yija imarũ', yire ãñurãka jia ñimarãñu. ²¹ Supa imarĩ ba'iaja jũaripotojo yire ã'mitiripẽarija'atabekaja imarijayurãte, mabo'ikakurirõ'õrã yire jã'mejeyobaarimaja ñimarũjerãñu. Yipakire yi'ririya'atabeyuka imarĩ, kire jã'mejeyobaarimaji ñima uþakaja ñimarãñu yika naro'si. ²² Mija ã'mitipe ritaja wejeareka yire yi'þaraka imarijayurã. Jia samija õrĩþũariyaþaye'e, Espĩritu Santore yire jeyobaaikaþi yibojaika jia mija ã'mitipe", ãrĩwa'ri mio'obe,— yire kibojarape.

4

Ikuþaka mabo'ikakurirã Tuparãte jiyipupayeebaraka nimamaka Juanre ãaeka

¹ I'supaka simarapaka be'erõ'õ ikupaka simarape ate: Mabo'ikakurirã kopereka wieka imamaka ñiarape. Sañiarapaka þoto tromþeta jãjia okaayu uþakaþi yire jaiũ'murapakite ikupaka yire ãrãpe ate:

—Õ'õrã mi'tabe, ñamajĩ imarũkiakaka mire yibeakaro'si,— yire kẽrĩkorape.

² Topi mae makãrãrũñuroka uþakaþi ñimarapaka þoto mabo'ikakurirã Espĩritu Santore yire eyarũjerape.

Torā eyatirā ĩpi ruṑarikūmuareka* ĩ'rĭkate ruṑamaka ñiarape. ³ Āta jaspe, suṑabatirā cornalina ya'tarika ima uṑaka ya'taiki kimarape torā ruṑarapaki. Torā ruṑarapaki wā'tarā ne'epurea, esmeralda wāmeika āta uṑaka ya'taika imarapaka. ⁴ Suṑabatirā kiruṑaraparō'ōrā ĩ'rĭka ṑo'imaji baatirā botarakamaki ṑakiarimarā saya boia jāātiirā kiwā'tarā narākuruṑarape ruṑarikūmuapi-tiyika. ĩṑarimarāro'si simarape ruṑarikūmua. Suṑabatirā orokaka baaeka bu'ya tuaekarā nimarape. ⁵ Suṑabatirā nañe'metāji niṑamakire ruṑarapakūmupi wĭṑoa yaa-jiyeika uṑaka sabaarape. I'suṑaka baawa'ri jājitaka wĭṑoa jaika uṑaka sokaarape. Kiruṑarapaka wājitāji ĩ'ṑotēñarirakabi ṑeka jū'rēika imarapaka. I'suṑaka ṑeka jū'rērapaka Espĭritu Santo koṑakaja ima simarape. ⁶ I'suṑakajaoka Tuṑarā ruṑarikūmuwājĭtāji riapakiaka jia waria okoika imarapaka.

Suṑabatirā, botarakamarā maikoribeyu uṑaka ĩoirā watoṑekarā kiruṑarape. Napemape'rōtopi, napēterō'ōṑioka rĭkimakaja ñakokirā nimarape. ⁷ Mamarĭ oĭū'murapaki yaia león uṑaka ĩoika imarapaki. Apika imarapaki wa'ibikirāwēko uṑaka ĩoiki. Kibe'erō'ōjĭte kimarape ṑo'imaja ṑema uṑakaja ṑemaiki. Piyika imarapaki awapakiaka wiyu uṑaka imaki. ⁸ Maikoribeyurā uṑaka ĩoirā nimarapaka imarĭ, ĩ'rōtēñarirakato kajekirā nimarape. Napo'iareka rĭkimakaja ñakoirā nimarape, naka-jerokarō'ōṑioka. ĩmi, ñami ṑariji Tuṑarāte jiyiṑuṑayee-baraka ikuṑaka nabayakoyarijaju:

—Ba'iaja baakoribeyuka mime. Ba'iaja baakoribeyuka mime.
 Ba'iaja baakoribeyuka mime.
 I'suṑakajaoka ritaja ima tērĭwa'ribaji imaki mime.
 I'suṑakajaoka bikija imara'aekaki imariṑotojo,

* **4:2** En la Biblia el trono de un rey es un simbolo de autoridad y poder.

maekakaoka imarijajuka mime. Supabatiṛā mi'ijjioka imaki imajiparijarirūkika, — āparaka nabayakoyaraḡe.

⁹ Īpire kiruḡarikūmuarā ruḡamaka ĩatirā kire jiyipupayeebaraka ikupaka narĩrijayu:

—Ritaja ima ḡemawa'ribajirā jiiitakiji mime. Supa imarĩ mi'i ĩ'rikaja tēriṛikaja jiyipupaka ōriṛūkika mimarijaju. Jiiitaka mibaayu,— āparaka reyariba'imarika imakite najiyipupayeeyu.

¹⁰ ĩ'rākurimarā i'supaka baabaraka nima ḡoto veinticuatro rakamarā ḡakiarimarā kiwājitiā mo'ipāñawa'yurā reyariba'imarika imakite jiyipupayeebaraka. Supabatiṛā nabu'ya orokaka baeeka e'etatiṛā kiwā'tarā ḡāājiyetirā ikupaka kire narĩrijayu ate:

¹¹ —Yija ĩḡamaki Tuparā, mi'i ĩ'rikaja imaki jiyipupaka yija ōriṛūkika. Supabatiṛā mi'ijjioka imaki ritaja ḡo'ijjaekaki, miyapaeka upakaja miḡo'ijjaekaki ritaja imañujua ruḡu. I'supaka simamaka ikupaka ḡo'imajare mire āriṛijarirūkika mime: “Ritaja ima ḡemawa'ribajirā jiiitakiji imarĩ, mi'i ĩ'rikaja tēriṛikaja jiyipupaka ōriṛūkika mime. I'supakajaoka ritaja jā'merimaji mime”, — kire narāḡe.

5

ḡaḡera buḡeka wierimaji

¹ I'supaka simarapaka be'erō'ō ĩpire kiruḡarikūmuarā ruḡarapaki ḡitaka ritapē'rōtopi ḡaḡera buḡeka kirikamaka ñiarape. Sapemarā, sarokapioka o'oeka, supabatiṛā ĩ'ḡotēñarirakaba'i ḡapatāteka simarape sareka.

² Topi mae ángel tēriwa'ribaji imatiyaiki ḡemakotowiritirā ikupaka ārāḡaki:

—¿Maki imaki Tuparã ñakoareka, ika papera bupeka paꝑatãteka bebetirã sawierũkika? — ãriwa'ri jãjirokapi kijẽriakoperape.

³⁻⁴ I'supaka kẽriko'omakaja ni'ioka, ñimirã imaki, ika wejeareka imakioka, supabatirã marokakakurikakioka sawierũkika Tuparã ñakoareka imaberapaki. Ñ'rika sãtirã jairimajire imabepakã'ã ñawa'ri jimarãa yorape. ⁵ I'supaka ñimamaka ñatirã, ñ'rika pakiaiki ikupaka yire bojarapaki:

—I'tojirãja mioritiyibe. Ñ'õrã miyoibe mae. Ñ'õrã ñ'rikate ime Satanãre tẽrikaki. León jãjika upaka ñpi marãkã'ã mabaaberijiki Judátatarãkaki, supabatirã David ñpi imaroyirekaki riparãmi imarĩ, ñ'potẽñarirakakuku papera paꝑatãteka wierũkika kime,— ãriwa'ri yire kibojarape.

⁶ I'supaka simarapaka poto, pakiarimarã watopeka, supabatirã botarakamarã maikoribeyu upaka imaraparã watopekarã, ñpi ruparikũmua imaraparõ'õrã ñ'rika Oveja weiwa'yua upaka ñoikite* imarape. Po'imajare kire jããeka kãmia kire imako'omakaja õñia imakite ñiarape. Supabatirã ñ'potẽñarirakabi wakaiki kimarape okajãjiki imarĩ. Toꝑi i'sirakaojoka ñakoika kimarape. Espiritu Santo, tẽriritakire ika ka'ia ñ'rãkõ'rĩmatomarã Tuparãte pũatayu ñririkopakaja simarape kiñakoa. ⁷ Toꝑi mae Tuparã ruparikũmurõ'õrã ke'rape papera bupeka e'erĩ. Sarã keyarapaka poto kipitaka ritapẽ'rõtopi Tuparãte kire sãjirape. ⁸ I'supakajaoka botarakamarã maikoribeyu upaka imaraparã, supabatirã veinticuatro rakamarã pakiarimarã, kiwãjitãji namo'ipãñawa'rape kire jiyipupayeewa'ri. Nimarakamarãja baya koyabaraka nabirerijayua arpa rikatirã, i'supakajaoka orokaka seroa narikarape. Sareka sajãitarape samajoemaka

* 5:6 El cordero representa a Jesucristo.

jia jiiĩsia ooika. Sanajoeika ũmakaka mirĩwa'yua, Tuḡarāte yi'yurā kire najēñerijayu uḡakaja imarapaka. ⁹⁻¹⁰ Suḡabatirā kiwājītāji mo'ipāñawa'raparā ikupaka mamaroka ma'mitirikoribeyua bayakoyaraparā:

—Po'imajare mire jāāeka. I'suḡaka mire nabaako'omakaja ritaja wejeareka imarā ḡo'imajaro'si, i'suḡakajaoka ritaja ḡo'imajatatarāte imabayu uḡakaja, suḡabatirā noka ima uḡakaja jaibaraka imarāte mireyaeka riweapi āriwa'ri ba'iaja nabaaike miwapakoyika, Tuḡarārirā nimaokaro'si. I'suḡaka mibaaeka simamaka kurarāka uḡakaja, Miḡaki Tuḡarāte yapaika uḡakaja baairā nime naro'si. Suḡabatirāoka mi'ipi āriwa'ri ritatojo wejeareka imarāte jā'mewārūrūkirā nime. I'suḡaka simamaka mi'ijioka imaki ḡapera buḡeka wierūkika,— āḡaraka nabayakoyarape.

¹¹ Torājĩrā ate, Tuḡarā ruḡarikūmu wā'tarā botarakamarā maikoribeyu uḡaka imaraparā, suḡabatirā veinticuatro rakamarā ḡakiarimarāre ima ḡēterō'ōḡi, narupurō'ōḡioka rĩkimarāja ángelrāka imaraparāre bayakoyarape. Rĩkimarāja majoapataberijĩñurā nimamaka ñiarape. ¹² Toḡi mae jājirokapi ikupaka nabayakoyarape:

—Po'imajare ba'iaja baaikareka nare tāāwa'ri, Oveja weiwa'yua uḡaka imakite reyaeka. I'suḡaka baaekaki imarĩ tēriiki, suḡabatirāoka jia wājia ōñuka kime. I'suḡakajaoka dika jariwa'ririmarā jā'mewārūiki kimamaka, ritaja kirika oyiaja sime. I'suḡakaja imaki imarĩ kire oyiaja jiyipupayeerūkika kime. Suḡabatirā “Ritaja ima tēriwa'ribaji jiiitakiji kime”, ḡo'imajare āriūrūkika Oveja weiwa'yua uḡaka imakite ime,— āḡaraka jiyipupakapi ángelrākare kireka bayakoyarape.

¹³ Supabatirã ritaja õñirã Tuparãte þo'ijiaekarã mabo'ikakurirã imarã, õ'õrã imarãoka jaimaka ña'mitirape. I'supakajaoka ka'ia watoþekarã imarã, okowatoþekareka ima þariji jaimaka ña'mitirape. Supabatirãoka Tuparã, Oveja weiwa'yua upaka imakite þariji jiyipupayeebaraka ikupakã'ã nabayakoyarape:

—Ïpi kiruparikũmuareka rupakite, kiwã'tarã Oveja weiwa'yua upaka imakiteoka majiyipupayeerũkirã nime. Jiyipupaka mijare õrĩrijariwa'ri, “Jiitarã mija ime”, ritaja mijare narĩrijarirũ. Ritaja ima þemawa'ribajirã jiitarãja, supabatirã ritaja jã'merimaja imarijayurã mija ime. I'supaka oyiaja simarijarirũ,— nareka najaikopakã'ã ña'mitirape.

¹⁴ Toþi mae,

—I'supaka oyiaja baarijarirũkia simarũ, — botarakamarã maikoribeyu upaka imaraparãte ãrĩkorape.

Supa imarĩ i'tojĩteje, ïpiruparikũmuarã ruparapakite, supabatirã Oveja weiwa'yua upaka imakite jiyipupayeewa'ri veinticuatro rakamarã þakiarimarãre nawãjitãji mo'ipãñawa'rape.

6

Ïrõtẽnarirakaba'i sapapatãteka ima þapera buþeka

¹ I'supaka simarapakaka be'erõ'õ Oveja weiwa'yua upaka imakite, mamarĩkakuku þapera buþeka þapatãteka kiwiemaka ñiarape. Torãjĩrã mae, botarakamarã maikoribeyu upaka imaraparãkaki wĩþoa jãjitaka jã'mitaika upaka jaibaraka ikupaka ãrãþaki:

—Mi'tabe.—

² I'supaka kēpakā'ā ĩapũataerā baakōrī, ĩ'rīka kawaru boikate i'tarijapakā'ā ñiarape. Kipe-marā tuyurapakite tē-mupāia rikatirā, kirupuko'arā bu'ya Tuṕarāte kire tu-aekaki kimamaka ñiarape. Sapi ārīwa'ri tērīrimaji imarī, apeka'iarā imarāte tērīrijari ke'rape mae.

³ Supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imaki ate apekuku pape-
ra bupeka papatāteka kiwierapaka poto ikupaka apika maikoribeyu upaka imarapakite ārīkorape:

—Mi'tabe.—

⁴ I'supaka kēpakā'ā kawaru jū'akite i'tarijapakā'ā ñiarape. Kipe-marā tuyurapakite sara po'imajare jāārūkia Tuṕarāte ĩjikakite imamaka ñiarape. Po'imajare jāābu'abaraka imaokaro'si Tuṕarāte jā'mekaki kimarape.

⁵ I'kire a'ritaparapaka be'erō'ō Oveja weiwa'yua upaka imaki apekuku pape-
ra bupeka papatāteka kiwierape. I'tojīte ate apika maikoribeyu upaka imarapakite ārīko-
rape,

—Mi'tabe.—

Torājīrā yoirā baakōrī kawaru neikate ñiarape. Kipe-marā tuyurapakite no'ojīrā rīkia jērābaarūkia rikaiki kimarape. ⁶ Supabatirā maikoribeyurā upaka imaraparā watopekapi ikupaka sārīkorape kawaru pamarā tuyurapakite:

—Trigo, supabatirā cebada ĩjītirā kūpajīrīti niñerū sawapa e'erūkia samijarirūjebe. I'supaka simamaka ĩ'rārīmi ba'iraberiwapa ĩ'rāwajojīkaja trigo tōporika simarāñu. I'supakajaoka simarāñu ĩ'rārīmi ba'iraberiwapa maekarakawajojīka cebada tōporika simarāñu. I'supaka simako'omakaja, olivopitiyika, iyaka ĩ'paba'i ōterikia mirūetarirūjebesarāñu. Iyaokoa, olivo iyebaka yo'arūkiaoka wapajā'rīmarīa mijarirūjerāñu, —
āparaka sajaikorape kawaru pamarā tuyurapakite.

⁷ I'kire a'rapaka be'erō'ō, apekuku papera bupeka papatāteka Oveja weiwa'yua upaka imakite wierape. I'supaka kibaarapaka be'erō'ōjite ikupaka piyika maikoribeyu upaka imarapaki ārīkorapaki:

—Mi'tabe.—

⁸ Supa kērāpaka be'erō'ōjite, po'ibosirika jūaiki upaka ūoika poyaiki kawarute űiarape. Kipemareka tuyurapaki reyarika jā'merimaji wāmeiki kimarape. Kibe'erō'ō imarapaki, “Reyaeka mirārāte imarō'ō”, wāmeiki kimarape. I'supaka nimarapaka poto ikupaka Tuparāte nare ārīkorape:

—Ika wejeareka imarā po'imaja pitā'muapi, kēsīapi, risirikapi, makapoyamajakapioka mija jāāpatabe. I'supaka baawa'ri ritaja po'imajare botarakario'ro pibatirā ĩ'rāo'ro purirāñu,— kērīkorape.

⁹ Torājīrā ate apekuku papera bupeka papatāteka Oveja weiwa'yua upaka imakite wierape. Supa kibaarapaka poto joejiritērī wā'tarā najāāekarāte imamaka űiarape. I'supaka torā nimamaka űiaraparā ōñia nimaeka poto Tuparā majaroka wārōbaraka “Jesúre yi'yurā yija ime”, nañua ja'atabeyurā nimamaka Tuparāte ā'mitiripēabeyurāre jāāekarā nimarape. ¹⁰ ĩ'rā mae jājirokapi ikupaka ārāparā:

—Ritaja jā'merimaji, ĩ'rākuri ba'iaja baakoribeyuka mime, supabaturā wājia bojarijayuka imarī, meñu upakaja baaiki mime. I'supaka simamaka, yijare jāāraparāte ba'iaja baamaka ĩaturā, “Ba'iaja imarika tiyibesarāka mijaro'si”, nare merūrūkia, ĩno'ojīrā yaje sarā seyarūkia jariwa'yua?— kire narāpe.

¹¹ I'supaka napakā'ā saya upaka jariroaka jia boia nare kījirape. Nare sījītirā,

—Jajua baabekaja mija imabe. Aperã imañujurã ruðu mija upakaja yimajaroka bojarimaja. Sapi'iwa'ri ba'iaja baarimajare nare jããrũkirã nime,— Tuparãte ãrãpe.

¹² Torãjĩrã ate, apekuku pãpera bupeka pãpatãteka Oveja weiwa'yua upaka imakite wierape. I'supaka kibaarapakarõ'õjĩte jãjia ka'ia iyirapaka. I'supaka sabaarapaka poto ãmikaki aiyate ta'sikã'ãja ririwa'rape. Supabatirã ñamikaki jũ'aitakaja riwerõ'õjĩrã jarapaki kiro'si.

¹³ Supabatirã tã'pãia ka'iarã jũjirapaka, rĩkimaka higuerarika wĩrõa baepatemaka jũjika upaka.

¹⁴ Torãjĩrã mae wejepema ñe'metãjĩrã ta'ritatirã sarirape. I'tojĩteje pũsia, jũmurika imakopeikaoka aperiõ'õrã oyiaja Tuparãte wiatapatarape.

¹⁵ I'supaka simamaka ãta wi'iarã, pũsiareka ãta watopekarã po'imajare ru'rape. Īparimarã, supabatirã jã'merimaja, imatiyarimaja, imatiyabeyurãoka, supabatirã aperiãro'si ba'iraberimaja, aperiãro'si ba'irabeĩjibeyurãoka, sareka naru'rikãkarape. I'supakajaoka rĩkimaka niñerũ rikairã, wayuoka baairãpitiyika ritaja po'imajare sarã ru'rape.

¹⁶⁻¹⁷ Supabatirã ikupaka pũsia narãpe mae:

—Yijare mika'ratãtebe ĩpi ruãarikũmuarã ruãarapakite yijare ĩatõpokoreka. Supabatirãoka Oveja weiwa'yua upaka imakite ba'iaja yijare jũarũjekoreka. Kopakaja i'supaka po'imajaro'si imarũkirĩmi yijare seyayu mae. I'supaka simamaka ni'ioka sareka ru'riwãrũbesarãki,— ãparaka pũsia najairape.

7

144,000 rakamarã Israel ka'iakarãre Tuparãte ĩarĩrĩrãñu

¹ Torãjĩrã mae botarakamarã ángelrãkare ñiarape. ĩ'rika jã'ãtipẽ'rõtopi rĩkamarapaki. Apika wayerupitika, apika rĩkamarapaki wejerĩrikapi. Supabatirã apika

aɸepɛ'rōto wejerĩrĩkapi rĩkamarapaki. I'supaka rĩkamaritirã wĩrōa riabo'i, yaɸubo'irã, ka'iarã baekoɸeikaoka nabaetiyirũjerape. ² Torãjĩrã aɸika ángel já'atikapi i'tamaka ñiarape, Tuparã, õñia imajiparimaji wãmea kio'o'jĩ'arũkia* rikatirã. Supabatirã aɸerã ángelrãka riapakiaka, ka'ia Tuparãte ba'iaja baarũjekarã ɸõ'irã etatirã jãjirokapi ikupaka nare kẽrãɸe:

³ —Yaɸua, riaka, ka'ia mija bitata'si, Tuparãte yapaika upakaja baarimaja kũ'arã kiwãmea yija o'o'jĩ'arãñu ruɸu. I'supaka nare yija baarãka be'erõ'õɸi ɸuri, samija bitatapuarãñu,— nare kẽrãɸe.

⁴⁻⁸ Torãjĩrã mae,

—Nimaupatiji ɸuri 144,000 rakamarã nime Israelkarã Tuparã wãmea yija o'o'jĩ'arũkirã, — sãrĩkorapaka ña'mitirape.

Ã'mitirikõrĩ je'e: ikupaka wãmeirã nimarape ĩ'poũ'ɸuarãe'earirakatata imaraparã: Judã imaroyirekaki tatarã doce mil rakamarã imaraparã. Topi aɸerã i'siarakamarã oyiaja nimarape ikupaka wãmeirã:

Rubén,
Gad,
Aser,
Neftalí,
Manasés,
Simeón,
Leví,
Isacar,
Zabulón,
José,
Benjamín

Ĩ'poũ'ɸuarãe'earirakatata nimarape. ĩ'rãtata upakaja doce mil rakamarã nimarape.

---

* 7:2 El sello de Dios

Rikimarāja saya boia jāāirā Tuṣarāte jiyiṣuṣayeebaraka imaraparā

⁹ I'sia be'erō'ō Tuṣarā ruṣarikūmu wājītāji, suṣa-batirā Oveja weiwa'yua uṣaka imaki wājītāji rikimarāja ṣo'imajare rikamaṣakā'ā ṅiarape. Ī'rāka'ikarāmarīrā, ĩ'rāwejekarāmarīrā, ritaja ṣo'imaja oka jairā, suṣa-batirāoka ritaja ṣo'imajatata uṣatīkarā nimarape. Suṣa imarī marākā'ā baatirā majoaṣuaberijīñurā nimarape. Nimaṣuṣatiji saya boia jāātīrā ne'ejjjoa ūoika rikabaraka nimarape. ¹⁰⁻¹¹ Topi mae jījimaka imawa'ri jājirokapi ikuṣaka narāpe:

—Tuṣarāte jā'mebaraka ruṣarijayurō'ōrā ruṣaki, suṣabatirā Oveja weiwa'yua uṣaka imakiṣitīyika ĩ'ṣarāwā'taja jiamarīareka mare tāārimaja nime, — naṣakā'ā ṅā'mītirape.

I'suṣaka ṣo'imajare āñukā'āja, Tuṣarā ruṣarikūmu wā'tarā botarakamarā maikoribeyu uṣaka imarāte imarape. Suṣabatirā veinticuatro rakamarā ṣakiarimarāre ima ṣēterō'ōṣi, naruṣurō'ōṣioka ritaja āngelrākare rikajiyerape. Topi nimaṣuṣatiji kiruṣarikūmu wājītāji Tuṣarāte jiyiṣuṣayeebaraka namo'īṣāñawa'rape. ¹² Suṣabatirā kire jiyiṣuṣaka ōrīwa'ri, ikuṣaka jaibaraka nimarape:

—Rita sime. “Jiitakiji mime”, mire ṣo'imajare ārīrijarirūkika mime. I'suṣakajaoka ritaja ṣemawa'ribajirā jiitakiji mime, ritaja ōñuka, “Jiitaka yijare mibaarijaju”, mire ṣo'imajare ārīrijarirūkika mime. Ritaja ṣo'imaja jiyiṣuṣaka mire ōñurā, tērīritakiji mimamaka, maki aṣika mire ṣemawa'ribaji tērīriki imabeyuka. Tuṣarā, i'suṣaka oyiaja miro'si simajīṣarijarirū,— āṣaraka nimarape.

13 I'supaka narāpaka be'erō'ō, ī'rīka pakiakite ikupaka yire ārāpe:

—¿Marā nime saya upaka ima jariroaka boia jāātirā imarā? ¿No'okarā nime?— yire kērāpe.

14 Supa kēpakā'ā ikupaka kire yiyi'rape:

—Ōrībeyuka yi'i. Mi'i pañaka oñuka je'e, yire samibojabe,— kire ñarāpe.

I'supaka kire ñapakā'ā ikupaka yire kibojarape:

—Jimarī jūarūkijē'rāka seyamaka sareka aperature nare ba'iaja baamaka rakajepāāwa'ri nareyarjarika simako'omakaja Jesúre yi'riri'ataberikarā nime. I'supaka imarā imarī, ba'iaja baakoribeyurā nime Tuparate iamaka. Supa imarī Oveja weiwa'yua upaka imaki riweapi nasaya upaka ima jariroaka jūjetirā, jia boioyaja jāātirā upaka nime.

15 I'supaka simamaka ipire kiruparikūmuarā ruaparapaki wājītāji kire jiyipupayeebaraka nime. Supabatirā kiwi'iarā, īmi, ñamioka kiyapaika upakaja baari-jayurā imarī, dakoa jūarūkimarīrā nime, Tuparate nare iarīrījarirāñurā imarī.

16 Supabatirā kēsirababeyurā, okoa ukurijitobeyurā, supabatirā aiyapekareka ijia jūarūkimarīrā nimarāñu.

17 I'supaka nimaerā Tuparā ruaparikūmuwājītāji imaki imarī, jia oveja tuerimaji upaka Oveja weiwa'yua upaka imakite nare iarīrīrāñu kiro'si. Supabatirā oñio okoa imarō'ōrā nare sasīarī kiruputawa'rīrāñu. Supa imarī “Apekurioka ba'iaja jūarūkimarīrā, i'supakajaoka ori'pe'arūkimarīrā nimarū”, āparaka jia Tuparate nare baarāñu,— ārīwa'ri yire kibojarape.

8

Piyikuku pæpera bupeka pæpatâteka imarapaka kiwieraparo'õ

¹ Torãjĩrã mae Oveja weiwa'yua upaka imaki i'potẽnarirakakuku pæpera bupeka pæpatâteka ima kiwierape. Sakiwierapakarõ'õjĩte treinta minuto rõ'õjĩrã mabo'ikakurirõ'õ ña'kikã'ãja jarapaka. ² I'supaka simarapaka be'erõ'õ i'potẽnarirakamarã ángelrãkare Tuparã wãjitãji narĩkamapakã'ã ñiarape. Supabaturã i'potẽnarirakao trompeta Tuparãte nare ijĩkarã nimarape. ³ I'tojĩrã ate apika ángel orokaka baaeka õñioka pearũkia rikaturã etarapaki. Tuparãte jiyipupayeewa'ri joejĩritẽrĩa orokaka baaeka wãjitãji pemaari keyarĩkarape. Torã kimarapaka poto, rĩkimakaja õñioka ima ipi ruþarikũmuarã ruþarapakite kire ijĩrape joejĩritẽrĩarã kijoeokaro'si. Tuparãro'si sa joejĩbaraka kirirãre kire jẽnerapaka kipõ'irã eyarapaka umakakaka i'rãtiji. ⁴ Õñioka kijoeika umakajijĩsia pitiyika kire najẽnerijayua Tuparã põ'irã eyarapaka. ⁵ Torãjĩrã õñioka pearũkia kirikarapakarã Tuparãte jiyipupayeabaraka joejĩritẽrĩakaka peka ya'tarika sarã kijããporotarape. I'supaka sabaaturã ika wejaritatorãja sakiwe'aña'tarape. Supa kibaarapakarõ'õjĩte jimarĩa jãjia wĩþoa yaarapaka. Jãjia jaiturã yoeþi aþea jã'mijiyeriokabayurape. Torãjĩte ka'ia iyirapaka mae.

Trompeta ángelrãkare pupueka

⁶ Torãjĩrã mae, trompeta puþuokaro'si sarikatikaja i'potẽnarirakamarã ángelrãkare imarape.

⁷ Mamarĩtaka sapupurapakite pupurapakaka, i'rãtiji riwerukubaka okoa jiyikapitiyika peka ya'tarika jũjirapaka. I'supaka sabaarapaka be'erõ'õþi ka'ia

wejeareka ima ñe'metāji rokajīrā* ru'arī ojobakarāja oorapaka. I'supakajaoka yaḡua, taya oñia ñe'metāji rokajīrā oorapaka.

⁸ Kirokajīte imarapakite puḡurapaka ḡoto puḡia rīka-maka upaka jū'rētirā riapakiakarā saña'raḡe. Supabatirā riapakiaka ñe'metāji rokajīrā soko riwearo'si jarapaka. ⁹ I'supaka simamaka riapakiakareka imakopeika ñe'metāji rokajīrā jīrīḡatarapaka. I'tojīrā rō'ōjīrājaoka kūmupaki-aka sareka imarapaka ña'miḡatarapaka.

¹⁰ I'tojīrā apika ángel puḡurapaki ate. I'kire puḡu-rapakarō'ōjīte, imiḡi tā'ḡipakiaka ḡeka jū'rēika upaka jū'rēña'rāpaka ñiarape. Riaka, supabatirā okoa kopeapi juruika nukuroyika imaoka ñe'metāji rokajīrā ru'ajī'ari saña'raḡe. ¹¹ I'supaka baarapaki Jīmia wāmeiki tā'ḡire imarape. Ikiḡi ārīwa'ri ñe'metāji rokajīrā ru'ajī'ari jīmia okoa jarapaka. I'supaka simamaka sukutirā rīkimarāja ḡo'imajare reyarape.

¹² I'tojīte kirokajīkaki ángelte puḡurape. Sakipuḡurapaka ḡoto aiyaka, ñamikakioka, ñe'metāji rokajīrā sayaaboaike ruiḡikarapaka. Rīkamakaja tā'ḡiaoka imarapaka ñe'metāji rokajīrā ririḡatarijarapaka. I'supaka imawa'ri botarakakuri aiyajērā rō'ōjīrā ī'rārīmi upakaja aiyate neiñamita'raḡe. Ñamikaki i'tojīrājaoka ñoaka ī'rāñami upakaja neiñamita'ririḡarapaki.

¹³ Toḡi mae yu'awa'ri ĩaerā baakōrī awaka wirapaka ñiarape. Iki mae jājīrokapi ikupaka ārīkorapaki:

—Aya, ba'itakaja ritatojo wejeareka imarāte jūaerā baayu. Maekarakamarā ángelrāka tromḡeta puḡubeyukajirā imarāte saḡuḡurāñu ḡoto i'supaka simarāñu, —kērīkorapaka ña'mitirape.

* 8:7 La tercera parte de la tierra

9

Kopea tiyibeyuakaka

¹ Torājīrā apika sapupurapaki. I'kire sapupu-rapakarō'ōjīte tā'pi upaka ōika űa'rāpaka ate. I'ki imarapaki kopea tiyibeyua wierūkia Tuparā kire ijikaki.

² Supa imarī, sapi mae kopea kiwierape. Sakiwierapaka poto, peka jājia jū'rēwa'ri űmakapuyu upaka sapi porapaka. I'sia ritatojo wejepemarā koyimaka aiyate neiűamita'rape.

³ I'supakajaoka űmaka watopekapi rikimakaja űimia kārīporapaka no'ojariwa'ririmarīa ritatojo wejeareka simarape. űimia imako'omakaja kūaparāka upaka tuteika Tuparāte nare imarūjerape.

⁴ Supa imarī “Taya, yapua, ōterikia pūri mija bitata'si”, āriwa'ri Tuparāte okajāāeka simarape. “ ‘Tuparāriki kime ī'ī, āñua wāmea nakū'areka o'oji'abeyurāte oyijaja ba'ijaja mija baabe”, Tuparāte āritikarā simarape.

⁵ “Ba'ijaja pō'imajare mija jūarūjebe”, Tuparāte ārikarā nimako'omakaja, “Pō'imajare mija jāābe”, kēriberikarā nimarape. Supa imarī ī'rāpitarakamarā aiyarō'ōjīrā pō'imajare tutebaraka nare kimarūjerape. I'supaka kijā'merapakapi āriwa'ri nare satuteka kūaparāka tuteika yi'aika upaka nare sayi'amaka jimarīa ba'ijaja najūarape.

⁶ I'supaka simarāka poto jimarīa pō'imajare reyariapakata'rikoperāñu. I'sia yaparihotojo reyawārūbeyurā nimarāñu.

⁷⁻⁸ űiarapakareka űimi upaka imakoperaparā kawarurāka jīñaokaro'si imatikarā upakaja nimarape. Supabatirā pō'imapema upaka pemakirā, orokaka baaeka bu'ya narupuko'arā tuaekarā, supabatirā rōmitirupua upaka rupukirā nimarape. Noűia pūri yaiopia upaka ōika imarapaka. ⁹ I'supaka imaraparā imarī pēruakaka baaeka wa'itītia ōika jāāirā nimarape. Nawirapaka poto

jimarĩ sokaarikorape, ka'iaꝑi tũrũrũkia yiewa'paraka rĩkimaka kawaru riñua okaayu upaka. ¹⁰ Ĩrãjaoka ñimia imariꝑotojo kũaparãka upaka ꝑĩkokirã imaraparã. I'supaka imaraparã imarĩ ĩrãꝑitarakamarã aiyarõ'õjĩrã ꝑo'imajare tutebaraka nimarape. ¹¹ Supabatirã niꝑamaki ángel mirãki imaroyikaki, koꝑea tiyibeyua ĩꝑamaki kimarape. Hebreo okapi kiwãmea imarapaka Abadón. Supabatirã griego okapi ꝑuri Aꝑolión wãmeiki kimarape. Riatarimaji ārĩrika simarape i'supaka kiwãmea imarapaka.

¹² I'supaka simarape mamarĩtaka ba'iaja jũau'murũkia. Mija ĩabe, i'sia be'erõ'õꝑi ĩ'ꝑakurikaka jariwa'riñujurapaka ruꝑu.

¹³ I'supaka simarapaka be'erõ'õ aꝑika tromꝑeta ꝑuꝑurapaki. Kiꝑuꝑurapakarõ'õjĩte Tuꝑarã wãjitãji kire joeĩjir-itẽrĩa orokaka baaeka botarakaba'i wakaika imarapaka watoꝑekapi sajaikorape. ¹⁴ Supabatirã torã tromꝑeta ꝑuꝑurapaki ángelte ikupaka sãrãꝑaka ña'mitirape:

—Riapakiaka Éufrates wãmeiriarijerã botarakamarã ángelrãka ji'apairãte mikototabe,— sãꝑakã'ã ña'mitirape.

¹⁵ I'supaka sãrĩkorapaka ꝑoto botarakamarã ángel-rãkate kikitotarape. Ritatojo wejeareka imarã ꝑo'imajare ñe'metãji rokajĩrã* najããꝑuaokaro'si, “I'siwejeje'rãreka, i'ki aiyareka, i'sirĩmireka, i'tojĩrã aiyajẽraka imarãka ꝑoto nare mija jããbe”, ārĩwa'ri kijã'metikarã nimarape.

¹⁶ Nare kikitotarapaka be'erõ'õ rĩkimarãja surararãka kawaru ꝑemarã tuyumaka ñiarape. I'supaka nimarapaka ꝑoto, “Doscientos millones rakamarã nime”, sãrĩkorapaka ña'mitirape.

¹⁷ Supa imarĩ makãrãrũñuroka upakapi naro'si oyiaja ꝑeruakaka baaeka jããirã nimamaka ñiarape. Jũ'apañaka

---

* 9:15 La tercera parte de la humanidad

ya'tarika, supabatirã neiþañakarãja jĩ'mia, supabatirã aþea azufre upaka jũ'siþoa simarape najĩrĩriko'a. I'supakajaoka kawaru imariþotojo yaia león ruþuko'a upaka ruþuko'akirã nimarape. Narijokoþeapi þeka, ùmakaka þoraþaka, supabatirã dajaka jĩsia azufre saþijioka þoraþaka. ¹⁸ I'siarakaba'i kawaru rijokoþeareka þoraþakaþi ãrĩwa'ri, ritatojo wejeareka imarã þo'imajare ñe'metãji rokajĩrã þuajiyeraþaka. ¹⁹ Supabatirã ãñaruþuko'a upaka þĩkoika imatiirã, narijokoþeapi, napĩkorõ'õþioka þo'imajare jããrika õñurã nimarape.

²⁰ Rikimarãja þo'imajare najããraþaka ĩariþotojo, ba'iaja nabaarijayua ja'ataberaþarã aþerimarã ruþu. Supabatirãoka Satanãrika ima jiyiþuþayerimaja imarĩ, waþuju imaja jẽrãka oro, plata, bronze, ãtakaka, yaþuakakaoka baabaraka nimaroyirape jiyiþuþaka noñaokaro'si. Nabaaraþaka yoibeyua, turibeyua, ã'mitiribeyua simako'omakaja jiyiþuþaka sõrĩrijaþaraka nimarijarape ruþu. ²¹ Supabatirã þo'imajare jããrika, ye'oapi aþerãte nabitarijayua, rõmitika nawã'imañua, nakaree'erijayuaoka ja'atabeyurã nimarape.

10

Ángel þaþera buþeka rikaekakite imaekarõ'õ

¹⁻² I'supaka simamaka ñiarapaka be'erõ'õ, ĩ'rĩka ángel jãjika ùmakakaþi butekaki, mabo'ikakuripi ruira'amaka ñiarape. Mae mia, kiruþuko'a bo'i ne'epurea imaraþaka. Kĩþema aiyaka upaka yaarĩkaiki imatirã kiñika þeka jũ'rẽika upaka kimarape. Ikijioka þaþera buþekajĩka wietikaja rikaraþaki. Kiũ'þua ritapẽ'rõto riapakiakarã rĩ'karĩþotojo, aþepẽ'rõtoþi þuri bo'irã kirĩ'karape. ³ Supabatirã yaia león akaika upaka jãjirokapi kiakaseremaka, ĩ'potẽñarirakakuri wĩþoa

kire yi'rikorapaka. ⁴ Wĩpoa jaikorapaka upaka yo'oerã baamaka, mabo'ikakurirõ'õpi ikupaka yire sãrĩkorape:

—Wĩpoa jairapaka aþerãte miboja'si. Supabatirã samio'oa'si,— yire sãrĩkorape.

⁵⁻⁷ Torãjĩrã ate i'rãpẽ'rõto kiũ'þua riapakiakarã rĩka-marĩtirã aþepẽ'rõto ka'iarã rĩkamañukate ritapẽ'rõto kipitaka ñmirã mi'matatirã, ikupaka kërãpe:

—Tuþarã õnia imajipaki wejeþema, ka'ia, riapakiaka supabatirã ritaja sareka ima þo'ijiaekaki. I'supaka simamaka, rita sime kĩaika wãjitãji ikupaka ñãñua: Kopakaja i'tojĩrãja sime mae, dakoa mata'arũkia imabeyua aþea. Þiyika ángelte þuþurãka þoto “Ikupaka yibaarãñu”, kërĩka upakaja Tuþarãte baarãñu. Bikija þuri ritaja þo'imajare kibojaberika ruþu. I'supaka simako'omakaja kiro'si bojaĩjirimajare takaja sakibojaeka. I'supaka simamaka nare kibojaka upakaja simarãñu þiyikate saþuþurãka þoto,— kërãpe.

⁸ Topi ate ñmipi ikupaka yire sãrĩkorape:

—Ángel, i'rãpẽ'rõto kiũ'þua riapakiakarã rĩkamarĩtirã, aþepẽ'rõto bo'irã rĩkamañuka þõ'irã me'þe. Kipõ'irã a'ritirã þapera buþeka kirikaika me'ebe,— yire sãrĩkorapaka ña'mitirape.

⁹ I'supaka sãrĩkorapaka ã'mitiritirã kipõ'irã ya'raþe. Kipõ'irã eyatirã þapera buþeka kireka yijẽnerape. Topi ikupaka yire kërãpe:

—Åja'a, samiba'abe. Samiba'arãka þoto mumioko upaka mirijokoparã sajariko'omakaja mise'kurarirãñu,— yire kërãpe.

¹⁰ I'supaka kẽþakãã, se'etirã, yiba'arape. Sayiba'arapaka be'erõ'õ mumiokoa mukuika upaka yirijokoparã sajarape. I'supaka simako'omakaja sayiba'arapaka be'erõ'õ yiñe'meã yire yi'arapaka. ¹¹ Topi ikupaka yire kërãpe ate:

—Po'imatata imaupatiji, naka'iareka noka jaibaraka imarã upatiro'si, supabatirã ritaja iparimarãre, “Ikuþaka mijare simaerã baayu”, Tuþarãro'si bojaĩjirika ima mire ate,— ángelte yire ãrãpe.

11

Ĩþarã rita ima jaiwaþu'ataĩjirimaja

¹ I'sia be'erõ'õ jërãbaarũkia ángelte yire ĩjirape. Sĩjitirã ikuþaka Tuþarãte añua ángelte yire ãrãpe:

—Ikapi yire jiyipupaka õrĩriwi'ia mijërãbaape, supabatirãoka sareka joeĩjiritẽria mijërãbaabe. I'supakajaoka yiwi'iarã dikarakamarã yire jiyipupayeerimajare imarika mijoabe. ² Yiwi'ipẽte ĩrãkõ'rĩmato þuri mijërãbaa'si, yire yi'ribeyurãte imarũkirõ'õ simarũ ãrĩwa'ri nare ñijikarõ'õ simamaka. ĩrã imarã maekarakakuri wejejẽ'rãka aþejẽ'rã ñe'metãjirã Jerusalénwejeakarãre ba'iaja baataþarijarĩñurã. ³ Supa simako'omakaja ĩþarã yire jaiwaþu'ataĩjirimajare yipũatarãñu. Jariromajaka kĩkeka najããmaka ĩatirã “Ba'iaja yija baaikareka yija þupape'riri imakoþeyu”, þo'imajare ãrĩrũ ãrĩwa'ri. Maekarakakuri wejejẽ'rãka aþejẽ'rã ñe'metãjirõ'õjĩrã nare ñorĩrũjeika þo'imajare bojabaraka imarãñurã,— Tuþarãro'si ángelte yire ãrãpe.

⁴ Ika ĩþaba'i upaka imarã nime Tuþarãte jaiwaþu'ataĩjirimaja, ĩakõrĩ je'e: Wejeĩþamaki Tuþarã wãjitãji olivo ĩþajũki, supabatirã i'siarakabijioka þeritẽria yaaboaika upaka nime. * ⁵ Supa imarĩ namajamarãre ba'iaja nare baakoþemaka, narijokoþeapi jũ'rẽþoyua. I'supaka ima simamaka saþi nare najoeriatapatayu. ⁶ Supabatirã okoa najarirũjebepakã'ã, jaribesarãka. Supa imarĩ “Tuþarãro'si jaibaraka yija imarãka

* 11:4 Véase el libro de Zacarías 4.1-4, 11-14

wejeje'rārō'ōjirā okoa jaribesarāka”, nañu. I'supakajaoka okoa riwearo'si jarirāka, supabatirā ika wejeareka imarāteoka ba'iaja najūaerā nayapaika upakaja† baarimaja nime.

⁷ Torājirā, Tuparāte jaiwapu'atajibaraka nima pu-yarirāka poto werikapakiaki kopea tiyibeyurō'okakite naka jirī mirīeyarañu. I'supaka baawa'ri, nare kijāārāñu. ⁸ I'supaka nare baatirā ma'a ñe'metājirā nare kipāājiyerāñu, wejeareka bikija yapua tetaekarā nipamakire napatakāekarō'ōrā. Torā imatiyaika wejeareka imarā ba'iaja baairā imarī, Sodoma, supabatirā Egiptoka'iakarāre ba'iaja baaroyika upaka baairā nime. ⁹ Maekarakarīmi imaeka aperiimi wājitāji aiyarō'ōjirā namajaka torā imarāka. Torājirā ritaja pō'imatatarāte namajaka iarāñu. Namajaka iaripotōjo nare ā'mijīaekarā imarī, nare nayayerūjebesarāñu. ¹⁰ Torājirā mae, jaiwapu'atarimajare reyamaka, rikimarāja pō'imajare jijimaka jarirāñu. I'supaka imawa'ri “Maekaka kopakaja i'parā ba'iaja mare baata'arimajare riyu”, āparaka rēritirā jijimakapi ba'irījia pibabu'abaraka nimarāñu.

¹¹ Supa nimarapaka poto maekarakarīmi be'erō'ō aperiimi ĩmi ñe'metājirō'ōjirā simarapaka poto, oñia Tuparāte nare jarirūjerape ate. I'supaka nare kibaamaka, nami'mirīkarāka ĩatirā, jimarīa pō'imajare nare kikirape.

¹² Topiji mabo'ikakuripi,

—Ō'ōrā mija i'tabe,— jājirokapi nare sārīkorape.

Sā'mitiritirā, nare ā'mijīarimaja ñakoarekaja, oko ũmaka watopekapi na'rape. ¹³ Mabo'ikakurirā na'rapakarō'ōjite jimarī jājia ka'ia iyirapaka. I'supaka sabaamaka rikimaitakaja wi'ia imarapakakaka kūpajī sakuyupaterape‡. I'supaka baawa'ri siete mil rakamarā

† 11:6 Hacerles sufrir con toda clase de plagas. ‡ 11:13 Se derrumbó la décima parte

po'imajare sariatarape. Õña jariwa'raparã puri sïatirã puratawa'ri “Tēriritakaji mabo'ikakurirã imakite ime”, narãpe Tuparãreka.

¹⁴ Mamarïrokajïtekaka ba'iaja jûarûkia ima kopakaja yibojaweyau. Sabe'erõ'õjïte no'ojïrãmarïaja ba'iaja najûarika jariwa'rapaka.

Piyika ángelte trompeta pupueka

¹⁵ Ka'ia jimarï jãjia iyirapaka be'erõ'õ, piyika ángelte trompeta pupurape. Sakipupurapaka poto mabo'ikakurirõ'õpi rikimarãja jãjirokapi ikupaka narïkorape:

—Ritatojo wejeareka imarãte najã'meika kopakaja Tuparãte tiyetayu mae. Maipamaki Tuparã, supabaturã Cristopitiyika, po'imaja ipamarã najayu. Supa imarï ritatojo wejeareka imarãte jã'mejiparimaji kimarãñu,— narïkorape.

¹⁶⁻¹⁷ I'supaka simekã'ãja veinticuatro rakamarã pakiarimarã Tuparã wãjitãji iparimarãre rurarûkiareka naruparape. Sapi mi'mitirã ka'iareka namo'ipãñawa'rape, Tuparãte jiyipupayeewa'ri. Topi ikupaka narãpe:

—Yija ipamaki Tuparã, ritaja ima pemawa'ribaji imaki mime. Supa imarï bikija imara'aekaki imariþotojo, maekakaoka imaki mime. Jia mibaayu yija ipamaki, tērïriki imarï, maekaka ritatojo wejeareka imarã po'imajare jã'merimaji mijayu.

¹⁸ Mia je'e, nimaupatiji po'imatata mire yi'ribeyurã jimarïa mire nape'yorïjarika. I'supaka ïatirã, nare miboobaritiyaeka. Supa imarï reyaeka mirãrã ba'iaja nabaaeka pareareka nare ba'iaja mibaarûkirïmi kopakaja seyayu mae. Simako'omakaja mire yi'yurãte ikupaka

mibaarãñu: Miro'si bojawaɸu'atarimaja, ìparimarã, supabatirã imatiyabeyurãoka, mire yi'riwa'ri jia nabaaeka mirãka simamaka sawaɸa jia nare mibaarãñu mae. Ika wejeareka ɸo'imajare riatarijayurã ɸuri, nare miriatarãñurimi seyayu mae,— narãɸe.

¹⁹ I'sia be'erõ'õ mabo'ikakurirã Tuparãte jiyipupaka õririwi'ia wieka ñiarape. Satõsiarã imatiyaikoto imarapaka. I'sikoto tõsiarã “Ikupaka yire yi'yurãro'si yibaarãñu”, ãñua o'oeka imarapaka. Sañiarapaka ɸoto ikuparõ'õɸiji jãjia wĩɸoa ɸaarapakarõ'õjite ka'iaoka iyirapaka. Supabatirã okojiyia werikitaka jũjirapaka.

12

Rõmo ɸõ'irã kajuyaiɸakiaka upaka ñoika eyaeka

¹⁻² Sabe'erõ'õ mabo'ikakurirã imatiyaika ɸemakotowipakã'ã ñiarape. Mia, aiyate yaaika upaka saya jãækako koimarape. Ñamikakirã rikamañukoreka ì'pou'ɸuarãe'earirakamaki tã'ɸia kobu'yareka imarapaka. Yataarikako imawa'ri sarikarika ɸakataparakaka ba'iaja kojuarape. ³ Be'erõ'õjite ate ñiarape: Kowã'tarã kajuyaiɸakiaka upaka ñoika jũ'apakiaka, ì'ɸotẽñarirakao ìparimarã bu'yakaka tuaeka ruɸuko'aika simarape. Supabatirãoka ì'ɸapitarakabi sawaka imarapaka. ⁴ Tã'ɸia ñe'metãji rokajirã* kipiikoapi kipaña'ruirape. Supabatirã rõmo wã'tarã keyarĩkarape, komakarãka ɸo'ijipakã'ã ba'aokaro'si. ⁵ I'supaka kimekã'aja ritaja ɸo'imaja ìɸamaki imarũkikate korikarape. Tuparãte ɸũataekaki imarĩ, jia jã'mewãrũrũkika kimarape. Kajuyaiɸakiaka upaka ñoika kire ba'ariyapamaka kire korikarapaka be'erõ'õ Tuparãte ruɸarõ'õrã kire kija'apearape, kika

* [12:4 La tercera parte de las estrellas](#)

jā'merimaji kimaokaro'si. ⁶ I'supaka kibaarapaka potojo po'imajamatorā kipako mirākote ru'rape. “Ō'orā jia kore ñiarīrīrāñu”, Tuparāte ārītikarō'orā ko'rape. Torā koimarapaka poto maekarakakuri wejejē'rā apejē'rā ñe'metājirō'ōjirā kore ĩarīparaka Tuparāte imarape.

⁷ I'supaka kore kibaarapaka be'erō'ō mabo'ikakurirō'orā pitā'muareka imarāte ñiarape. Miguelrirā ángelrāka, kajuyaiṗakiaka upaka ĩoikirirāka najīrāpe. ⁸ I'supaka simako'omakaja Miguelrākare natērīwārūberape. Supa imarī mabo'ikakuri Tuparāte imarō'orā imarūkimarīrā najarape. ⁹ I'supaka nare baatirā kajuyaiṗakiaka upaka ĩoikire kirirāpitiyika Tuparāte poatarape ika ka'iarā takaja nimaokaro'si. Tuparāte poatarapakiji kime Satanás wāmeiki. Ikijioka imaki bikija añakarā ña'rījāiroyikaki. Supabatirā ritatojo wejeareka imarāte ṗakirimaji kime. I'supakajaoka Diablo wāmeika kime ba'iaja jaita'arimaji ārīrirokapi. ¹⁰ Torājīrā mae jājirokapi ikupaka sārīkorape:

—Kopakaja Tuparāte yi'ririjaparaka imarā po'imajare tāārūkirīmi seyayu. Supabatirā ritaja ima tērīwa'ribaji imaki imarī, ritaja wejeareka po'imajare kijā'meū'muyu. Supabatirā “Yiro'si ritaja wejeareka imarāte mijā'mebe”, Tuparāte kire añua simamaka, nare jā'merimaji Cristore ime kiro'si. I'supaka kime Tuparā, Satanāre poataekaki imarī. Kīpoataekaki imaki Jesúre yi'yurāte ba'iaja baata'arimaji. Īmi, ñami ṗariji Tuparāte ĩaika wājītāji muṗaka Cristore yi'yurāte jaita'rubaraka, “Ba'irā nime”, Tuparāte ārīrijarikoṗeiki.

¹¹ I'supaka nare kijaiṗakiko'omakaja, Oveja weiwa'yua upaka imakite reyaeka riweapi ba'iaja nabaarijayua kijūjemaka, Satanāre

tērīkarā majeyomarā. “ ‘Jesúrika bojariroka mawārōmaka ōrīwārūbeyurāte mare jāārānu je'e', marīko'omakaja okajājiapi rakajebekaja maimaye'e. Supa imarī samabojarija'ata'si”, narīpupajoaeka. I'supaka imawa'ri ba'ikate natērīka.

¹² Satanáre ō'ōrā imawārūbepakā'ā, jia jījimaka maimae. Mija ka'iareka imarā pūri, supabatirā wapurupi riapakikareka imarijaturāteoka ba'iaja sabaarānu. I'supaka mijaro'si simarānu mija pō'irā Satanáre ruiwa'yua simamaka. “Ŋojimarīji Tuparāte wēkomaka yire baarūkia jariwa'yua”, ārīwa'ri jimarīa kibobayua mae. Supa imarī ba'iaja mijare jūarūjebaraka kimarijaju,— sārīkorape.

¹³ “Mabo'ikakurireka nīmapi kopakaja ka'iarā Tuparāte yire pōatayu”, ārīwa'ri makarāārapako mirāko rōmore sarīrāpe kajuyaiṗakiaka upaka ōika. ¹⁴ Kore kirīrīko'omakaja awapakikajea ī'pato jo'barito Tuparāte kore ijirape kowiyaokaro'si. Supa imarī pō'imajamatorā eyaerā kajuyaiṗakiaka upaka ōika kowiritapawa'rape. Torā maekarakakuri wejejē'rāka apejē'rā nē'metājirā ba'arika kore jī'abaraka Tuparāte kore īarīrāpe. ¹⁵ Koru'pakā'ā īatirā, kore jāārīka kiri'kakoperape. Supa imarī kirijokopeapi rīkimakaja okoa kīpoatarape kore nā'metarika yapakopewa'ri. ¹⁶ I'supaka kibaako'omakaja Tuparāte kore jeyobaamaka, ka'ia ru'ritaraparō'ōrā okoa kīpoatakoperapaka ririwa'rapaka. ¹⁷ I'supaka simamaka īatirā, jimarīa rōmore kibobarape. Kore jāāwārūberiwa'ri korīparāmerāka jīrīrī ke'rape. Ī'rā nīmarape, Tuparāte jā'meika yī'yurā, supabatirā ritaja Jesucristore nare bojaekakaka ja'atabeyurā. ¹⁸ Tōpi mae riapakirijerā kajuyaiṗakiaka upaka ōikite tuirīkarape.

13

Ī'rīka werika maikoribeyu upaka ūoiki riapakiakakaki

¹⁻² I'sia be'erō'ō Ī'rīka werikapakiaki maikoribeyukate riapakiakapi marīra'arape. Ī'potēñarirakao ruṗuko'a, supabatirā Ī'papitarakabi bu'ya tuaeka wakaiki kimarape.* Supabatirā jiamarīa Tuṗarāreka jaika kiruṗuko'a upatikaja o'oji'aeka kimarape. Yaiupaka ūoiki imariṗotojo oso wāmeika upaka jo'baka ū'ṗuiki kimarape. Supabatirā león rijokope upaka simarape kirijokopea. Kajuyaiṗakiaka upaka ūoiki kiōñua kire ja'ataekaki kimarape. Supa imarī, “Yiruṗarikūmuarā ĩpi upaka miruṗabe. Tērītaka ñima upaka mire ñimarūjeyu. Supabatirā ritaja wejeareka imarā ṗo'imajare yijā'meika upaka nare mijā'mebe”, kajuyaiṗakiaka upaka ūoikite kire ārāpe. ³ Ī'rō kiruṗuko'arā matārīberijīkarō'ōjīrā jo'baka kāmimirāka yayaeka sareka imarapaka. I'supaka imariṗotojo “¿Dako baaerā kireyatiyaberika jee?”, āṗaraka rīkimarāja ritatojo wejeareka imarā kire yi'ririjayurāte imarape. ⁴ Supabatirāoka, kajuyaiṗakiaka upaka ūoikite jiyiṗuṗayeebaraka ṗo'imajare imarape, werikapakiakite kijā'merūkia kija'atamaka. I'supakajaoka werikapakiakite jiyiṗuṗayeebaraka ikupaka narāpe:

—Maki apika Ī'ī rō'ōjīrā imaki imabeyuka, supa imarī marā ṗitā'muareka kire tērīwārūberijīrā,— āṗaraka ni-marape.

⁵⁻⁶ “Yi'i Ī'rīkaja imaki tērīwa'ribaji imatiyaiki. Maki apika ñima upaka imabeyuka”, werikapakiakite ārāpe. I'supaka āṗaraka, “Tuṗarāte ima upaka imaki yi'i”, ba'iaja āṗaraka kimarape, “I'supaka jaibekaja mimabe”, Tuṗarāte kire ārībepakā'ā. Supa imarī maekarakakuri wejejē'rāka aṗejē'rā ñe'metājirō'ōjīrā “Tuṗarā, kika

* **13:1-2** Los diez cuernos coronados representan diez reyes.

imarã, kimarõ'õ oka waɸamarĩa ima”, ãɸaraka ba'iaja ɸo'imajare jairuɸutabaraka kimarape. ⁷ I'suɸakajaoka Tuɸarãte ã'mitiripẽairãte tẽrãɸaki kimarape. Suɸabatirã ritatojo wejeareka imabayurãte jã'merimaji kijarape, “Jẽno'o, ba'iaja nare mibaa'si”, Tuɸarãte kire ãribeyukaji simamaka ruɸu. ⁸ Ritatojo wejeareka imarãɸarã ima uɸatipãnakaja kire jiyiɸuɸayeeirã oyiaja jarãɸarã. Oveja weiwa'yua uɸaka imaki, najããekakite rikarãɸapũñurã nawãmea o'oberikarã nimarape. Ika wejea Tuɸarãte ɸo'ijiaerã baaeka ruɸubajirã “Ïrã nimarãñu yire yi'riwa'ri õñia imajiparũkirã”, ãrĩwa'ri nawãmea kipãpera ɸũñurã Jesúre o'otikarã nime.

⁹ Tuɸarãte bojaika mija õrĩwaɸu'atariyaɸaye'e jia samija ã'mitipe:

¹⁰ “Yirirã imawa'ri Cristore na'mitiripẽamaka wẽkomaka imariwi'iarã ï'rãrimarãre ne'ewa'rirãñu”, Tuɸarãte ãñua uɸakaja naro'si simarãñu. I'suɸakajaoka “Aɸerimarã najããrũkirã nime”, kẽñu uɸakaja naro'si simarãñu.

Suɸa simamaka yirirã imarĩ, i'suɸaka jũariɸotojo, raka-jepããeka mija imabe. Suɸabatirã, yire mija yi'yua ja'atabekaja mija imabe.

Aɸika weriki maikoribeyu uɸaka ïoiki ka'iakaki

¹¹ I'sia be'erõ'õ aɸika weriki waɸuju ko'torõ'õɸiji ka'iaɸi kiwarãrikamaka ñiarape. Ï'ɸabi waka yabirĩjaka oveja weiwa'yua waka uɸaka wakaiki imariɸotojo, kajuyaiɸakiaka jairãpaka uɸaka kijairape kiro'si. ¹² Mamarĩkaki werikãpakiaka kãmimirãka yayaekakite jã'merãpaka uɸakaja kibaarape. Suɸa imarĩ jiyiɸuɸaka ritaja ɸo'imajare kire yi'yaokaro'si kibe'erõ'õjĩ etarãpakite kiro'si ba'iraberape. ¹³ I'suɸaka mamarĩkakiro'si ba'irabewa'ri maikoribeyua uɸaka

kibaaroyirape. Ā'mitirikōrĩ je'e, ikupaka pariiji kibaaroyirape: Po'imajare ĩaika wājitāji peka jū'rēika ĩmipi kiña'aroyirape. ¹⁴ I'supaka mamarĩkakite jeyobaairokapi ba'irabewa'ri ritatojo wejeareka imarā po'imajare kipakirape. I'supaka nare kipakimaka, “Tuṣarā upakaja imaki kime”, mamarĩkakireka ārĩṣupajoirā najarape. Mamarĩkaki matāriberijika upaka kāmia yayaeka mirāki jērāka po'imajare kibaapo'ijiarūjerape. I'supaka kibaarape “Ba'itakaja po'imajare pakibekaja mimabe”, Tuṣarāte kire ārĩberapakā'ā. ¹⁵ I'supaka Tuṣarāte kire ārĩberapaka simamaka, mamarĩkaki jērāka kiyiatarūjerape. Po'imaja upaka jaika sakijarirūjerape. I'supaka imawa'ri, “Yire jiyiṣupaka ōrĩbeyurā, jāārūkirā oyiaja imarāñurā”, ārĩwa'ri sajairape. ¹⁶ Toṣi imaraparā upatireje mamarĩkaki wāmea kio'ojĩ'arūjerape. Ī'rārimarā napitaka ritapē'rōtorā, aṣerimarā nakū'arā kiwāmea o'ojĩ'aekarā nimarape. Imatiyarimaja, imatiyabeyurōka, rĩkimakaja niñerū rikairā, wayuoka baairā, jia napuṣayariji imarāteoka, aṣerāte napoyarā upakaja ba'irabejirimajareoka ni'ioka jariwa'ririmarāja mamarĩkaki werikapakiaki wāmea kio'ojĩ'arūjerape. ¹⁷ Sawapa wapaĩjirika nari'kako'omakaja kiwāmea o'ojĩ'aberikarāte nayapakoperapaka ĩjirika kijājibaarape. I'supakajaoka simarape kiwāmea o'ojĩ'abeyurā niñerū tōṣoerā ba'irĩjia ĩjirika imaberapaka. Kire ĩawārūrūkia kopakaja kiwāmea, suṣabatirā kinúmero simarape. ¹⁸ Kiwāme kopakaja simarape 666. Po'imaja wāmea ārĩrika simarape samarĩjikareka. “I'supaka ārĩrikopakaja sime”, ārĩwārūokaro'si jia samija ĩawārūbe.

14

Oveja weiwa'yua upaka imaki, kirirā ciento cuarenta y

cuatro mil rakamarãpitiyika imarapaki

¹ I'supaka simarapaka be'erõ'õ Sión wãmeika pusipemarã Oveja weiwa'yua upaka imakite rikamapakã'ã ñiarape. Ciento cuarenta y cuatro mil rakamarã po'imajare kika imarape. Nakũ'arã kiwãmea, Kipaki wãmeaoka nareka o'ojĩ'amo'mekarã nimarape. ² Sabe'erõ'õjite mabo'ikakurirõ'õpi ikupaka sokaarikorape ate. Āta jãjia okaayu upaka, wĩpoa jãjia paaika upaka, supabatirã rikimarãja arpa birebaraka nimarõ'õ upaka sokarikamarãpe. ³ Botarakamarã maikoribeyu uparã, supabatirã veinticuatro rakamarã pakiarimarã ipire ruaparapaka wãjitãji imaraparã. Nawãjitãji ciento cuarenta y cuatro mil rakamarã mamaka baya koyabaraka imaraparã. Nirã aperã imaberaparã nabayakoyarapaka õñurã. Ritatojo wejeareka imarãte Satanãre jã'merũkiareka wapu'rikarã nimarape. ⁴ Wapuju rõmitika baariwã'imaribeyurã upaka imarika pupajoairã, wapuju ima jiyipupayebeyurã imarĩ, Tuparãte takaja jiyipupayeerã nimarape. Supabatirãoka Oveja weiwa'yua upaka imakite a'yu upakaja, kika a'ririjayurã. Ritatojo wejeareka imaraparãre ãtirã kirirã, Tuparãrirãoka nimaerã ba'irokareka mamarĩ kitããekarã nimarape. ⁵ Supa imarĩ ãrikaoka pakirimaji imaberapaki naka, Tuparãte ãika wãjitãji paremarirã nimarape.

*Maekarakamarã   ángelrãka   Tuparãte   bo-
japupu'atajirimaja*

⁶ Sabe'erõ'õ ãrika ángelte mabo'ikakurirõ'õrã wipakã'ã ñiarape. Iki imarapaki, “Kimakipi arĩwa'ri po'imajare õña imajiparũkia Tuparã ja'ataikaki”, majaroka o'ariba'imarĩa añua bojarimaji. Ritaja ka'iareka dikaoka jariwa'ririmarĩa, supabatirã po'imajatata jariwa'ririmarĩa, noka imabayu upakaja jairã, supabatirã

ritaja wejeareka imarāte sabojarimaji kimarape. ⁷ Supa imarĩ ikupaka jājirokapi kijaikorape:

—Ritaja ima tērīwa'ribaji imaki Tuparāte imamaka, sapi ārīwa'ri kire mija jiyipupayeebe. I'supaka ñañu po'imajare ba'iaja baaika wapa jēñerūkirīmi seyaika simamaka. Tuparā imaki wejepema, ka'ia, riaka, okoa jurupojaiyeikaoka baaekaki. I'supaka baaekaki kimamaka jiyipupaka kire ōrīrūkirā mija ime,— ángelte ārīkorape.

⁸ Sabe'erō'ō apika ángelte wirapaka ñiarape. Ikupaka kijaikorape:

—Babiloniawejea, supabatirā sareka imarāte ba'iaja baaripareareka Tuparāte sariatarape. Babilonikarā ba'iaja ritatojo wejeareka imarā Tuparāte naja'ataokaro'si baata'airā imaraparā,— ángelte ārīkorape.

⁹⁻¹⁰ I'sia be'erō'ō apika ángelte ñiarape. I'kioka ikupaka jājirokapi jaikorapaki:

—Werikapakiakite jiyipupayeeirā, supabatirā kijērāka nabaapo'ijiarapakite jiyipupayeeirāoka, kiwāmea napitakarā, nakū'arā o'oji'arūjekarāte boebariwa'ri Tuparāte ba'iaja nare jūarūjerāñu. Mia je'e, i'supaka nimamaka sawapa azufre peka jū'rēirō'ōrā ba'iaja jūarī na'rirāñu. Tuparārirā ángelrākare ĩarāka wājītāji, supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imakite ĩarāka wājītājioka, ba'iaja najūarāñu. ¹¹ Ba'iaja nabaeka pareaja nare joerāka ūmakaka puri tiyirūkimarīa imarāka. I'supaka werikapakiaki upaka imarapakite jiyipupaka ōñurā, supabatirā kijērāka baaekaoka jiyipupayeeewa'ri kiwāmea o'oji'aekarā ba'iaja jūajiparāñurā,— kērīkorape.

¹² I'supaka simamaka, Tuparārirā, kijā'meika yi'paraka Jesúreoka yi'ririjayurā imarī, kire yi'ririja'atarimarīa sime naro'si.*

* **14:12** Posiblemente este versículo es un comentario de Juan al oír lo que dijo el ángel.

¹³ I'sia be'erō'ō mabo'ikakuriṗi ikupaka yire sārīkorape:
—Mire yibojaika mio'obe. Maipamaki Jesúre
yi'ririĵa'atabekaja reyaekarā, jĵimaka mija imabe, —
yire sārīkorape.

I'supaka sārīkorapaka ā'mitiritirā, ikupaka Espiritu
Santore ārīkorape:

—Rita sime, i'supakatakajaoka simarū. Ka'wisi
be'erō'ō naba'iraberijayua ja'atatirā, najērītarāñu.
Mabo'ikakurirā neyarāka ꝑoto, ba'iaja jūaekarā
imaripotojo kiyapaika upakaja jia nabaaeka oñuka imarī,
jia sawapa Tuparāte nare baarāñu, — Espiritu Santore
ārīkorape.

*“Ritatojo wejeareka imarāte ba'iaja baaeka ĩatirā,
wēkomaka nare mibaabe”*, ángelte ārīkorape

¹⁴ I'tojĵrā oko ũmakaka boia ima ꝑemarā ꝑo'imaji upaka
imakite ruꝑamaka ñiarape. Orokaka baaeka bu'ya tu-
aekaki sara oꝑika rikaiki kimarape. ¹⁵ Torājĵrā mae,
apika ángel Tuparāte jiyiꝑupaka oñriwi'iaꝑi kiꝑopakā'ā
ñiarape. Oko ũmakapemarā ruꝑarapakite jājirokapi
ikupaka ārīkorape:

—Kopakaja ka'iareka ima oterikia rabaerā baaika mae,
supa imarī sata'tepatetirā same'epatabe, — kire kērīko-
rape.†

¹⁶ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ta'tepatetirā oko
ũmakaka ꝑemarā ruꝑarapakite se'erape.

¹⁷ I'sia be'erō'ō, ĩmirā Tuparāte jiyiꝑupaka oñriwi'iaꝑi
apika ángelte ꝑorape ate. I'kioka sara oꝑika rikarapaki
kiro'si. ¹⁸ I'sia be'erō'ō, apika ángel, joeĵiritērĵa ĩarĵĵri-
maji, apika ꝑō'irā ke'pakā'ā ñiarape. Topi mae oꝑika sara
rikarapakite jājirokapi ikupaka kērīkorape:

† **14:15** La primera cosecha puede ser la recogida de la gente rebelde para castigarla, o posiblemente es la recogida de los creyentes para rescatarlos.

—Ka'iareka ima iyaka rēñua mae. Supa imarĩ mis-ara oḗikapi sata'tetirã same'ebe, — kire kērĩkoḗakã'ãja ña'mitirape. (Kire na'mitiripeberika wapa Jesúre nare jēñerãñu ārĩrikopakaja simarape i'supaka baarika).‡

¹⁹ I'supaka kēpakã'ã ã'mitiritirã, kisarapi ka'iareka imarapaka oterikia ta'tepatetirã ke'erape. Se'etirã, sokoá bikerükirõ'õrã sakitaarape. “Po'imajare ba'iaja baaika ïatirã jimarĩa ba'iaja Tuparãte nare jũarũjerãñu”, ārĩrika upaka sime i'sia. ²⁰ Supa imarĩ weje a'riwa'rirã iyaka narĩ'kapa'serape. Sanarĩ'kapa'semaka riaka upaka sajururape riwea. Supabatirã trescientos kilómetro rõ'õjĩrã yoerã sajururape. I'supaka baawa'ri kawaru wã-mujã'ãrõ'õjĩrã ïkiria saarape.

15

Ĩḗotēñarirakamarã ángelrãka ba'iaja ḗo'imajare jũarũkia rikarimaja

¹ I'sia be'erõ'õ mabo'ikakurirõ'õrã aḗea maikoribeyua imatiyaikakaka ñiarape. Ángelrãka ĩḗotēñarirakamarã narakakaja ba'iaja ḗo'imajare jũarũkiakaka narikarape. Jimarĩa ḗo'imajare boebariwa'ri, saḗi ḗiyia ba'iaja Tuparãte nare jũarũjerãñu, “Ba'iaja nabaarijayua naja'atarũ”, ārĩwa'ri.

² Supabatirã riapakiaka jia waria okoika ḗeka jũ'rēika upaka ima rukubaka imaria simamaka ñiarape. I'siriarijerã rĩkimakaja ḗo'imajare rĩkajiyerape. Werikapakiaki upaka imaki, supabatirã kijērãka ḗo'imajare baaeka jiyiḗupayebeyurã, supabatirãoka kinúmero jĩ'ĩtabeyurã imarĩ werikapakiakite tēĩkarã nimarape. Supabatirãoka arḗa Tuparãte nare ĩjika ḗariji narĩkajiyerape. ³ Saḗi Tuparãro'si

‡ 14:18 Esta frase es información añadida para ayudar los lectores entender la figura.

kiṑo'imajare imaruṑutarimaji imaroyirekaki, Moiséte bayakoyaireka mirāka bayakoyabaraka nimarape. I'suṑakajaoka Oveja weiwa'yua uṑaka imakite jiyiṑuṑayeokaro'si ikuṑaka nabayakoyarape:

—Tuṑarā, ritaja ima tērīwa'ribaji imaki imarī, ritaja ima ṑemawa'ribaji jiiitaka mibaaika ime. Jia wājirokapi meṑu uṑakaja jia oyiaja baaiki mime. Ī'rākō'rīmato ka'iareka jariwa'ririmarīa ṑo'imaja ritaja ĩṑamaki imajiparijayuka mime.

⁴ Yija ĩṑamaki, marā mire kīkibekaja, suṑabatirāoka mire jiyiṑuṑayeobekaja imabesarāñurā. Mi'i ĩ'rīkaja ĩ'rākurioka ba'iaja baakoribeyuka mima-maka, i'suṑaka nimarāñu. Ritatojo wejeareka mire yi'ribeyurāte jiaṑi miwēkomabaarāka ṑoto ritaja ṑo'imaja ima uṑatataja miṑō'irā rērīrāñurā mire jiyiṑuṑayeokaro'si,— bayakoyabaraka narape.

⁵ I'suṑaka bayakoyabaraka nimarapaka be'erō'ō mabo'ikakurirō'ōrā Tuṑarāte jiyiṑuṑaka ōrīriwi'iarā kima kuraraka wiritamaka ñiarape. ⁶ Torā Tuṑarāte jiyiṑuṑaka ōrīriwi'iaṑi ĩ'ṑotēñarirakamarā ángelrāka ba'iaja ṑo'imajare jūarūkia rikairāte ṑoṑakā'ā ñiarape. Jariroaka jia boia ka'imarīa jāātirā, wa'eyoka orokaka ōñimaki wājītājirō'ōjīrā jērāyua naji'arape. ⁷ Torājīrā mae ĩ'ṑotēñarirakato seroa orokaka baaeka botarakamarā maikoribeyu uṑaka imaraparākakite rikarape. Suṑa imarī ĩ'ṑotēñarirakamarā ángelrākare nimarakamakireje sakījimaka ñiarape. Kire yi'ribeyurā rīkimarāja ṑo'imajare imamaka, Tuṑarā, ōñia imajiparimajire boebayukaka ōñijīrika ṑururapaka sareka. ⁸ Seroa nare kījirapaka ṑoto Tuṑarāte jiyiṑuṑaka ōrīriwi'iarā ūmakaka ṑururapaka. I'suṑaka sabaarape ritaja ima ṑemawa'ribajirā jiiitakiji Tuṑarāte ima beawa'ri. Tērīritakiji imakite torā imarapaka simamaka, i'suṑaka

simarape. Ī'potēñarirakamarā ángelrākare ba'iaja
 þo'imajare jūarūkia rikairāte saba'irabetiyibeyukaji
 ūmakaka torā þurumaka, makioka kākaberijirō'ō
 simarape.

16

*Tu*þarāte boebayuakaka ōñijīrika þururika seroareka
 ima

¹ Sabe'erō'ō *Tu*þarāte jiyipupaka ōririwi'iaþi ikupaka
 Ī'potēñarirakamarā jājirokapi ángelrākare sārīkorapaka
 ña'mitirape ate:

—*Tu*þarāte ĩaripe'yoirā þo'imajare ba'iaja jūaerā,
 seroareka mija rikaika ōñijīrika ka'iarā mija we'aña'tabe.
 I'supaka samija baabe, *Tu*þarāte boebayuakaka sarā ima
 simamaka,— sārīkorape.

² Topi mae mamarīkaki ángelte seroareka kirikarapaka
 ka'iarā kiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka þoto
 werikapakiaki jērāka nabaekakite jiyipupayeeirā, supa-
 batirā kiwāmea o'ojī'aekarāte naþo'iarā dajaka ā'mika
 kāmia nare þo'ijirapaka.

³ Kibe'erō'ōjī imarapaki ángelte seroapi kirikarapaka
 riapakiakarā kiwe'aña'tarape. Sakiwe'aña'tarapaka
 þoto, reyaekarā riweupakaja okoa jararapaka mae.
 I'supaka sabaamaka, riapakiakareka ima, ba'irījiaka
 ritaja jīrīpatarapaka.

⁴ Ī'þarā be'erō'ōjīkaki ángel seroapi kirikarapaka
 riakarā, supabatirā okokoþeapi þoyurō'ōrā
 sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka þoto riwearo'si
 okoa jarapaka saro'si mae. ⁵ Ángel okoa ĩarīrīrimajire
 ikupaka jaikorape:

—*Tu*þarā, jia wājirokapi meñu upakaja jia oyiaja baaiki
 mime. I'supakajaoka bikija imara'aekaki imar-
 ipotojo, maekakaoka imarijayuka mime. I'supaka

simamaka ɸo'imajare ba'iaja baaika ĩakoɸeka boe-bariwa'ri, ikupaka nare mibaayu:

⁶ Miyi'yurāte najāāmaka, jimarĩa nariwea jururapaka. Supabatirā miro'si bojaĭjirimajare i'supakajaoka nabaarape. I'supaka baaraparā nimamaka okoa naro'si imabepakā'ā, “Riwearo'si jayuaja nukurū”, meñua jia sime,— kērĭkorape ángel okoa ĩarĭrĭri-maji.

⁷ I'supaka kērĭkorapaka be'erō'ō joeĭjiritērĩa imarō'ōɸi ikupaka kire sayi'rikorape:

—Rita sime Tuparā, i'supakatakaoka sime. Yija ĩɸa-maki, ritaja ima tērĭwa'ribaji imatiyaikiji mime. Ritaja ĩawārūiki imarĭ, ɸo'imajare ba'iaja baaeka imarō'ōjĭrāja jiirokaɸi nare sawaɸa jēñeiki mime, — sārĭkorape toɸi.

⁸ Maekarakamarā be'erō'ōjĭkaki ángel seroapi kirikarapaka aiyakarā sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka ɸoto aiyapeka jājia ɸo'imajare joerapaka. ⁹ I'supaka kibaarapakapi oobaraka ba'itakaja ɸo'imajare jūarape. I'supaka nare sabaako'omakaja, ba'iaja nabaaike ja'atabekaja nimarape. Supabatirā kijā'merapakapi ritaja ba'iaja jūawa'ri Tuparāte jiyiɸuɸayeerika ɸo'imajare yaɸaberape. I'supaka imawa'ri kire jiyiɸuɸayeerikorapakaja ba'iaja Tuparāreka jaibaraka nimarape.

¹⁰⁻¹¹ Botarakamarā be'erō'ōjĭ imarapaki ángelte, ikupaka baarape: Werikapakiaki jā'meruparikūmu ɸemarā seroareka kirikarapaka kiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka ɸoto jā'mebaraka kimaraparō'ō neiñamita'rapaka. I'supaka imawa'ri ritaja nare sayi'amaka marā baaberiwa'ri narērōkaka ɸariji nakukurijarape. I'supaka imariɸotojo ba'iaja nabaaike

ja'atabekaja, Tuṕarã, mabo'ikakurirõ'õrã já'merimajireka ba'iaja jaibaraka nimarape.

¹² Ī'rãpitarakamarã be'erõ'õjite imarapaki ángelte seroapi kirikarapaka riapakiaka Éufrates wãmeiriarã sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaamaka riaka sarekaja põporapaka. I'supaka sajarape já'átika pẽ'rõtõpi i'taraparã ĩparimarãre nasurararãkapitiyika nawaata'yaokaro'si.

¹³ I'supaka simarapaka be'erõ'õ Satanáríka ima maekarakamarã ĩparuka upaka ĩoika ñiarape. Ī'ríka imarapaki kajuyaiapakiaka upaka ĩoiki rijokoṕeapi ṕorapaki. Apika ĩparuka ṕorapaki werikapakiaki rijokoṕeapi. Apika ĩparuka imarapaki weriki waṕuju pakibaraka, “Tuṕarãro'si bojaĩjirimaji ñime”, ãrãpaki rijokoṕeapi ṕorapaki. ¹⁴ Ī'rã maekarakamarã Satanáríka ima ĩparuka upaka ĩoirã imaraparã maikoribeyua baabearimaja. I'supaka simamaka ritatojo wejeareka imarã ĩparimarãte, nasurararãkapitiyika ĩ'ríka jariwa'ririmarã narẽrĩrũjerape. Tuṕarã, ritaja ima tẽrĩwa'ribaji imaki, ṕiyia ṕo'imajare ba'iaja baaika waṕa kijẽnerãrĩmi seyarãka ṕoto ṕitã'mua ṕo'ijiatookaro'si torã na'rape. ¹⁵ “Yire mija ã'mitipe”, Jesucristore ãrĩkorape: “'I'tojite mawi'iarã kareba'arimajire etarãnu', mija ãrĩwãrũbeyu mijaro'si ima upaka sime yetarũkia saro'si. Yetarũkia ta'abaraka yiyapaika upakaja baabaraka imatikaja imarãnurã ṕuri jĩjimaka imarãnurã. I'supaka imarã imarĩ, rakajetikaja najariroaka jáãtikarãja imarã upaka nimarãnu. I'supaka imarãnurã ṕuri jariromarã imawa'ri aṕerã wãjitãji i'yõpi'ribeyurã upaka nimarãnu”, kẽrĩkorape.

¹⁶ Supa imarĩ Satanáríka ima ka'iareka imarã ĩparimarãre narẽrĩrũjerãrõ'õ Harmagedón wãmeika sime boarikarõ'õ Hebreo okapi.

¹⁷ Piyika ángel seroapi kirikarapaka wapuko'torō'ōrã sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka poto Tuparãte jiyipupaka ōririwi'iarã kiruparikũmua imarō'ōpi ikupaka jājirokapi sajaikorape:

—Kopakaja satiyiyu mae,— sāririokaabayurape.

¹⁸ I'supaka sārikorapaka tiyiwa'raparō'ōjite wĩpoa yaataira'katirã, paarapaka. Supabatirã werika okaaribaraka ka'ia jājia iyirapaka, sareka po'imajare imaeka poto siyika pemawa'ribajirã. ¹⁹ Siyirapakaka i'rãtiji Babiloniawejea imakoperapaka maekarakaweje upaka sajarirĩkarape. I'supakajaoka ritaja wejeareka imakopeika wejea riripatarapaka. Babiloniakarã ba'iaja nabaaike ye'karibeyuka imarĩ, nare boebariwa'ri ba'itakaja napareareka Tuparãte nare jũarũjerape. ²⁰ I'supakajaoka ka'ia iyimaka jũmurika, supabatirã pusia riripatarapaka. ²¹ Supabatirã ĩmipi okojiyia cuarenta y cinco kilos rō'ōjirã ima jũjirapaka. I'supaka jũjirapaka nare pa'semaka jimarĩa ba'iaja Tuparãreka jaibaraka po'imajare imarape.

17

Werikapakiakite, rōmoka imaeka

¹ Supabatirã i'põtēñarirakamarã ángelrãka seroa rikaraparãkakite yipō'irã etarape. Topi mae ikupaka yire kērãpe:

—Ō'ōrã mi'tabe, rikimaka riamakairō'ōrã ima ba'iaja baariwejea, sakaka mire yibojaerã baayu. Mia je'e: Ritaja ĩmirĩjaka wã'imarĩtiyaiko upaka sareka imarã ni-mamaka, Tuparãte ba'iaja nare jũarũjerãñu. ² I'supaka i'sia wejeakarãre ba'iaja nare baaruputamaka, ritatojo wejeareka imarã ĩparimarãre ba'iaja naka baarape. ĩmirĩjaka wã'imarĩrirōmote ba'iaja nare baaruputaeka imarĩ,

ikupaka nimarape i'sia wejeakarā: Waɔuju imaja jiy-
ipupaka ðñurā imarī, ritatojo wejeareka imarāte jiy-
ipupaka sanoñaokaro'si maerumajaka upaka nare ni-
marūjerape,— ángelte yire ārāpe.

³ I'supaka yire kērāpaka ɔoto Espírítu Santore
jeyobaaikape ārīwa'ri ikupaka yire sabaarape: Ī'rika
ángel ɔo'imajamatorā yire e'ewa'rapaki. Torā eyatirā
werikapakiaki jū'aka imarapaki ɔemarā rōmore
roɔamaka ñiarape. Tuparāte jaiyuyetikakaka wāmea
o'oeka kireka jī'ijiyerapaka. Supabatirā ĩ'ɔtēñarirakao
rupuko'a, ĩ'ɔpāitarakabi wakaiki kimarape. ⁴ Kosaya
iyayapea upaka ĩoika, supabatirā jū'aka imarapaka.
Supabatirā rikimakaja, orokaka, supabatirā āta
wapajā'rīakaka, ɔerlas wameikakaka baaekaoka
koiiooka koɔo'iareka imarapaka. Supabatirāoka
ikupaka seroa orokaka baaeka ɔururika: Noñu
upakaja ɔupajoatirā dajaitakaja nabaaeka waɔuju
imaja kojyiyipupayeerijayua, supabatirāoka ba'itakaja
kowā'imañua korikarape. ⁵ Ikupaka ārīrikopakaja
kokū'arā majērāko'abeyua wāmea o'oji'aeka imarapaka.
Ā'mitirikōrī je'e: “Babiloniawejea”, añua simarape
kowāmea. “Ritajaka ba'iaja baawā'imarīrimajare
wārōrimajo imarī, napako upaka koime. Supabatirā ritaja
ba'ia Tuparāte yāɔabeyuakaka ɔo'imajare wārōrimaja
Babiloniawejeakarāre ime”, ārīrika simarape kokū'arā
o'oji'aeka. ⁶ Kore ñiawārūmaka, ikupaka koimarape:
Iyaokoa ukutirā wejabiyuko upaka koimarape.
Tuparārirā, supabatirā kirika bojariroka yi'riwa'ri
bojarimajare najāārāpaka riwea kopakaja simarape
i'sia iyaokoa. I'supaka koimamaka marākā'ā ārīberijika
yijarape.

⁷ I'supaka ñimamaka, ikupaka ángelte yire bojarape:

—¿Dako baaerā i'supaka mime? Rōmo miako'oko,

“Ikupakaro'si simekā'ā”, merīwārūokaro'si mire sayibojawapu'ataerā baayu. Supabatarā werikapakiaki ī'potēñarirakao rupuko'aiki, ī'pāpitarakabi wakaiki kore e'ewa'pakā'ā miako'oki, “Ikupakaro'si simekā'ā”, jia merīwārūerā ī'paba'iwā'taja mire sayibojawapu'ataerā baayu. ⁸ Werikapakiaki miako'oka bikija ōñia kimarape ruḡu. Iमारिḡotojo maekaka ḡuri kimabeyu. I'supaka simako'omakaja torā kime morībeyu ḡoto koḡea tiyibeyurō'ōḡi ḡorira'atirā kimarāñu. I'supaka kibaamaka īatirā, jimarīa ritatojo wejeareka imarāte ḡupatarāñu. I'supaka imariḡotojo sabe'erō'ōḡi ḡuri Tuḡarāte kire riatarūkīrō'ōrā ke'rīrāñu. Kīḡapera ḡūñurā Tuḡarāte nawāmea o'oberikarā nime werikapakiaki uḡaka imakite īatirā ḡupatarūkīrā. Ika wejea kīḡo'ijiaerā baaeka ruḡubajirā kīḡapera ḡūñurā Tuḡarāte o'oeka, “Ikarakamarā nime ōñia imajīḡarūkīrā”, āriwa'ri sakio'oeka.

⁹ Sarekaja ā'mitiriwārūikiro'si ḡuri ōrīrūkia sime. ī'potēñarirakao rupuko'aiki miako'a ī'potēñarirakabi ḡusi uḡaka sime. I'supakajaoka koime rōmo saḡemarā roḡako'oko. Aḡeroka ī'potēñarirakamarā īḡarimarā uḡaka sime kiruḡuko'a. ¹⁰ I'supaka simako'omakaja ī'rāḡitarakamarā nime īḡarimarā bikija reyaekarā. Nabe'erō'ō tuikaki imaki maekaka ḡo'imajare jā'merijayuka. Kibe'erō'ōjī imarūkika ḡuri ōibeyukajika ruḡu. Nāmajī ḡuri matikurijīkaja ḡo'imajare kijā'mekoperāñu. I'supaka imariḡotojo Tuḡarāte ārīrāka uḡakaja kiro'si simarāñu. ¹¹ Werikapakiaki imaroyirekaki, maekaka ḡuri ōñia imabeririḡotojo nāmajī ḡuri nabe'erō'ō ḡiyia jā'merimaji kimarāñu. ī'potēñarirakamarā jā'meka mirārāte jā'meka uḡakaja jā'merimaji kimarāñu. I'supaka ba'iaja kibaarāka be'erō'ōḡi ḡuri Tuḡarāte riatarūkīkaro'siji kime.

¹² Ī'p̄apitarakabi waka miako'a, ĩ'p̄apitarakamaki ĩ'parimarā upaka ima. I'supaka simako'omakaja, p̄o'imajare jā'meũ'mubeyukajirā nime ruṣu. Ńamajĩ werikapakiakika jā'merũkirāro'si nime. I'supaka baarimaja imariṣotojo ñoaka jā'mebaraka nimabesarāñu. ¹³ Ī'p̄apitarakamarā imariṣotojo ĩ'rĩka ta'iarāja p̄upajoairā nimarāñu. I'supaka imarā imarĩ, “Miyapaika upakaja mibaarika yapawa'ri mikaja mire jeyobaabaraka yija imarāñu”, werikapakiakite narĩrāñu. ¹⁴ I'supaka imawa'ri Oveja weiwa'yua upaka imakika najĩrĩrāñu. Supa simako'omakaja nare kitĩrĩrāñu. Supa imarĩ aṣerā imatiyarimaja tĩrĩwa'ribaji imaki imarĩ supa kibaarāñu. Supabatirā ĩ'parimarātarā imarā ĩ'p̄amaki kime. Oveja weiwa'yua upaka imakika imarā Tuparāte wā'maekarā imarĩ, kire ye'karibekaja kiyapaika upakaja baarijayurā nime,— ángelte yire ārāpe.

¹⁵ Ikuṣaka aṣea ángelte yire bojarape:

—Rõmore ruṣairõ'õrā, rĩkimakaja ima riamaka miako'a, p̄o'imaja kopakaja riamaka ime. Supa imarĩ ĩ'rā wejekarā jariwa'ririmarĩ, ĩ'rātata p̄o'imaja p̄āwa'rimarĩ, supabatirā naka'iareka imabayurā upatataja sime miako'a. ¹⁶ Ī'p̄apitarakamaki ĩ'parimarā werikapakiaki upaka imakika miako'orā, rõmore ĩ'ariṣe'yorimaja nime. Supa imarĩ ba'iaja kore baawa'ri, ritaja koba'irĩjia ē'matirā jariromarĩko kore naja'atarāñu. Supa imarĩ kore jāātirā, kori'ia ba'aṣuatirā, koũ'a p̄uri p̄ekarā najoeriatarāka. Iko rõmore ima upaka ima weje simamaka i'supaka sanariatarāñu.* ¹⁷ I'supaka i'sia wejeakarāre nabaarāñu kip̄upajoaika upakaja Tuparāte nare baarũjemaka. Supabatirā ĩ'rĩka ta'iarāja p̄upajoawa'ri werikapakiakite niṣamaki

* **17:16** Esta frase es información añadida para ayudar los lectores entender la figura.

nimarũjerãnu. Supa imarĩ kiyapaika upakaja kire najeyobaarãnu, “Kopakaja sajẽ'rãka ñarĩkarã seyayu mae”, Tuparãte ãrĩrãnu rõ'õjĩte. ¹⁸I'ko rõmo miako'oko ba'itaka wejea kopakaja koime. I'supaka simamaka tokarã iparimarã apea wejeakarã iparimarãte jã'merimaja imarã,— ángelte yire ãrãpe.

18

Babloniareka imaekarãte ba'iaja jũaeka

¹I'supaka simarapaka be'erõ'õ mabo'ikakurirõ'õpi ángel jã'merimajite ruirã'amaka ñiarape. Jãjia ya'tariki imarĩ, ka'ia ritatojo kiyaaboarape. ²I'tojirã mae, jãjirokapi ikupaka kërĩkorape:

—Babloniawejea ririrũkiaro'si sime. I'supakajaoka sareka imakopeirãte purirãnu. I'supaka baawa'ri Satanãrika ima wejea, supabatirã ritaja wiriba'ia, ba'irĩji dajaka wejearo'si sajarirãnu.

³Mia, ikupaka baarijayurã nimarape: Babloniakarã ba'iaja baarirõmo upaka imarĩ, ritatojo wejeareka imarãte wapuju imaja jiyipupaka õnurã najayaokaro'si nare sãwejabarijayuko koime. Supa imarĩ ritatojo wejeareka imarã iparimarã ba'iaja koka nabaarape. I'supakajaoka aperõ'õkarãreka ba'irĩjia wapajã'rĩakaja yapatiyawa'ri, sanawapajirape. Supa imarĩ ritatojo wejeareka waruomarãre rĩkimakaja niñerũ tõpoirã najarape,— ángelte ãrãpe.

⁴I'supaka kërãpaka be'erõ'õ mabo'ikakurirõ'õpi ikupaka Tuparãro'si sãrĩkorape:

—Yire ã'mitiripëarijayurã, i'sia wejearã mija ima'si. I'supakajaoka ba'iaja nabaarapaka upaka baabekaja mija imabe, ba'iaja najũarapaka upaka mija jũakoreka.

⁵ Tokaräre ba'itakaja baarijaparaka ima kopakaja ñiarũñaayu,— kiro'si sãrĩkorape.

⁶ I'supaka simamaka boebariwa'ri ba'iaja baarimajare riatarũkiräte ikupaka sãrĩkorape:

—Aperäte ba'iaja nabaarapaka simamaka, sapemawa'ribaji ba'iaja nare mija baarãñu.

⁷⁻⁸ Mia je'e, rĩkimakaja dako jariwa'ririmarĩaja rikairã nime. “Imatiyairã maime”, arĩpupajoairã imarĩ, nayapaika upakaja nabaarijayu. I'supaka nabaarijayu ko'apitorõ'õjĩrãja ba'iaja nare mija jũarũjebe. “Jã'merimaja rõmijã maime. Natĩmirã nare reyatapamaka ba'iaja pupayurã upakamarĩa maime”, arĩpupajoairã nimako'omakaja, ãrãrĩmi tokaräre ba'iaja jũarãñu. Supa imarĩ reyairã, kësia jũarũkirã, supabatirã aperã ba'iaja puparirikarekaja imarãñurã riomaka imawa'ri. Supabatirã nawejea oorãka. Ika ñañu ritaja i'sia wejeareka imaräte yijoeriatarãka simamaka. I'supaka ñañu ritaja ima tẽriwa'ribaji yirikapi sayibaarãka simamaka, — Tuparãro'si sãrĩkopakã'ã ñã'mitirape.

⁹ —I'sia wejea ooripakã'ã ãtirã, jimarĩa apea ka'iareka imarã ãparimaräre ba'iaja puparirãñu, “Nimamaka dako jariwa'ririmarĩaja yija yapaika upakaja naka yija baakoperoyirape”, aparaka. I'supaka ãparimaräre arĩrãñu Babiloniakarãka ba'iaja baarijeyoarika mirãrã.

¹⁰ I'supaka simako'omakaja Babiloniakarãka ba'iaja jũarika yapaberiwa'ri ñoakurirãja natuirãñu. Topi oparaka ikupaka narĩrãñu:

“¡Aya! Jimarĩa jo'baka wejepakiaka imaripotojo sooriyu. Ritaja ima aperaweje bo'ibajirã imatiyairõ'õ simakoperape. I'supaka simako'omakaja tokaräre ba'iaja baaripareareka ikuparõ'õpiji i'supaka

Tuparāte sabaayu”, nawejeareka imabayurā
īparimarāre ārīrāñu.

¹¹⁻¹⁴ I'supakajaoka oro, p̄lata, āta wapajā'rīa, p̄rlas, sayapāia wapajā'rīakaka*, supabatirā jia jiijsia jīaikakaka yapua wapajā'rīa ima, marfilkaka nabaaeka, p̄eruakaka, supabatirā broncekakaoka nabaaekakaka, ayabaka, supabatirā jiijsia napo'ia imaerā iyebaka napukerūkia, supabatirā canela, ba'irījia ba'arika rukerūkia jiiibaji jīsika, iyaokoa, iyebaka yo'aba'arūkia, trigo, trigo jía oyeka, napoyarā, wa'ibikirāwēkoa, oveja, kawaru, supabatirāoka kawaruḡi tūrūrūki upaka na'ririjayuaoka, ritaja ō'ōrā yija bojaekarakaba'i Babiloniakarāre e'etoparaka imakoperoyirape. I'supaka simamaka īakoḡeka ritaja waruaka nare ijirimaja mirārā oribaraka nimarāñu. I'supaka nimarāñu ritaja narikakoḡeika p̄upajoawa'ri, “No'orā aḡekurioka sayija ijibesarāñu mae. Jīakaka nayapakoperoyirapaka, supabatirā ritaja ba'irījia wapajā'rīa narikakoḡeroyirapaka p̄itiyika naririwa'yu mae, aḡekurioka sanarikaerāmarīa”, narīrāñu.

¹⁵ Supa imarī Babiloniarā ba'irījia ijitirā rīkimakaja niñerū tōḡokoḡeka mirārā, soorāñurīmi yoḡḡi oribaraka nimarāñu, “Naka ī'rātiji ba'iaja torā yija jūaa'si”, ārīwa'ri.

¹⁶ Topi imatirā ikupaka ba'iaja p̄uparibaraka narīrāñu:

“¡Aya! Ba'itakaja sabaayu Babiloniawejea. Rōmo jiyurita imakote ima upaka imaweje simakoḡeroyirape. Supabatirā sayapāia wapajā'rīa iyayapea īoika supabatirā jū'aka jāātirā, rīkimakaja kojiioka koḡo'ireka imarapaka, orokaka baaeka, supabatirā āta wapajā'rīakaka baaeka, p̄rlas wameikakaka baaeka upaka imaweje simakoḡeroyirape.

* **18:11-14** Telas de lino fino, seda, de color púrpura y rojo

¹⁷ Supabatirãoka ritaja narikakoþeroiyirapaka ñojimarĩji oopataika”, ba'irĩjia torã ijikopoeroyikarãte arĩrãñu.

Waþuru iþarimarã, naro'si ba'iraberimaja, supabatirã waþuruþi waruaka e'ewa'ritirã ijirimaja ñoakuripi i'supaka imarãka iañumarãñurã. ¹⁸ I'supakajaoka ate, Babilonia oobaraka jimarĩa sũmakapupakã'ã iawa'ri þaÑebaabaraka ikupaka nakasererãñu: “I'siweje imaroyiraparõ'õjirã ima weje imabeyua mae”, narĩrãñu. ¹⁹ Tẽrĩrikaja ba'iaja þupariwa'ri narupuko'areka ka'ia napearãñu. I'supaka baatirã þaÑebaabaraka ikupaka narĩrãñu:

“¡Aya! Ba'itakaja sabaayu Babiloniawejea imakopoeroyirapaka. Waþuru jo'baka rikairã sapi waruaka torã e'ewa'þaraka nare ijitirã, rikimakaja niÑerũ tõþokopoeroyiraparã. Ñojimarĩji soopatayu mae”, narĩrãñu waþurureka imarã,— mabo'ikakurirõ'õþi Tuparãro'si sãrĩkorape.

²⁰ Torãjirã ikupaka sajaikopakã'ã ña'mitirape ate:

—I'sia wejea oopatamaka iatirã, jijimaka mija imabe mabo'ikakurirõ'õreka imarã. Kirika bojariroka mija bojaerã Cristore þũataekarã, Tuparãte nare añua bojaĩjirimajaoka, supabatirã Tuparãte yi'yurã upatiji jijimaka mija jape. I'supaka mija imabe torã imaroyiraparãte ba'iaja mijare baawã'imarĩka waþa ba'iaja najũaika simamaka,— sãrĩkorape.

²¹ Torãjirã ate apika ángel jãjikate ñiarape. Supa imarĩ, jo'baka ãta trigo mukerũkia upaka ima e'etirã riakarã kiyiatarape. I'supaka sabaatirã, ikupaka kërãpe:

—Åta yiyiataika upakaja, Babilonia Tuparãte riatapatarãñu. Supa imarĩ apekurioka þo'imajare iape'arũkimarĩa simarãñu.

- 22 I'supaka simamaka torã arpa birebaraka nabayakoyarijayua, supabatirã ma'saka napupurijayua, trompeta napupurijayua, apekurioka ã'mitirirũkimarã sajarirãnu. Supa imarĩ i'sia wejeareka jia oyiaja ba'irĩjia baarika õñurã apekurioka sarã ba'irabebaraka imabesarãñurã. I'supakajaoka simarãnu trigo oyerimajaro'sioka.
- 23 I'supakajaoka jia yaaboabaraka torã ima apekurioka yaaboabaraka imabesarãka. Supabatirã jĩjimaka pitañi'awa'ri nimarijayua imabesarãka mae. Mija ã'mitipe Babiloniawejeakarã. Ritatojo wejeareka imabayurã bo'ibajirã waruamarã mijakarã imakoþerape. Mija ye'oaþi ritatojo wejeareka imarãte mija þakirape mija waruaka takaja nayapatiyaokaro'si. Supa imarĩ Tuparãte jiyipupayeebeyurã najarape.
- 24 Tuparãte nare añua bojaĩjirimajare, supabatirã kire yi'yurãte, i'supakajaoka ritaja þo'imajatatarãre jããbaraka mija imaroyirape. I'supaka mija baaroyirapaka wapa ba'itakaja mija jũayu mae,—ãta jo'baka riakarã yiatarapakite ãrãþe.

19

1 I'supaka simarapaka be'erõ'õ rĩkimarã mabo'ikakuripi najaimaka ña'mitirape. Ikuþaka jãjirokapi narĩkorape:

—“Aleluya. Tẽrĩrikaja jiika maipamaki Tuparãte ime”, kireka marĩrijariye'e. I'ki Tuparãja imaki ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã ma'rirũkia imakoþekareka mare tããekaki. Ritaja ima bo'ibajirã imaki kime, supabatirã ritaja ima þemawa'ribajirã jiiatakiji kime.

² “Ba'iaja ritajaka wā'imarītiyaikote yiwēkomabaarāñu”, rita añuka imarī, waɸujumarīa ba'iaja kore kibaayu. Ba'iaja kobaekapi ritatojo wejeareka imaekarāte ba'iaja koimaruputaeka. I'supaka simamaka Tuparāte yapaika baaroyiraparāte jāāekakote, i'supaka kobaaroyirapaka ĩarapaki imarī, kore kariataraɸe mae,— narīriokabayuraɸe mabo'ikakurirō'ōpi.

Ba'iaja ritajaka wā'imarītiyaiko upaka ɸo'imajare Babiloniawejeakarā ba'iaja imaruputairā imamaka i'supaka narāɸe.

³ Supabaturā ikupaka narīriokabayuraɸe ĩ'rājaoka ate: —“Tērīrikaja jiika maiɸamaki Tuparāte ime”, kireka marīrijariye'e, Babiloniawejea ooeka ũmakapuri-tiyirūkimarīa ima simamaka,— narīkorape.

⁴ I'supaka narīkorapaka ɸoto, Tuparā ruparikūmu wājitāji veinticuatro rakamarā ɸakiarimarā, supabaturā botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparāte mo'ipāñawa'rape. Topi imaturā ikupaka narāɸe:

—I'supaka nañua rita sime. Tērīrikaja jiika maiɸamaki Tuparāte ime,— narāɸe kire jiyiɸupayeewa'ri.

⁵ I'supaka simarapaka be'erō'ō Tuparā ruparikūmua imarō'ōpi ikupaka sajaikorape:

—“Tērīrikaja jiika mime”, āɸaraka jījimaka Tuparāka maimaye'e. Po'imajare ĩaika wājitāji imatimarimaja, imatimaribeyurā upaka imakopeirāoka, ritaja kiyapaika upakaja kiro'si baarimarijariye'e kire jiyiɸupayeabaraka jījimaka maimarijariye'e,— sārīkorape.

Jesús, Oveja weiwa'yua upaka imakiro'si nabayakoyaeka

⁶ I'supaka simarapaka be'erō'ō, rīkimarāja jairiok-abayurā, supabatorā āta okaayu upaka, supabatorā wīpoa jaika upaka baatorā ikupaka narīkorape:

—Aleluya. I'supaka imaki imarī, ritajare kijā'merijayu. Supa imarī “Ritaja imabo'ibajirā tērīrikiji imaki kime”, āparaka kire majiyipupayeerijariye'e.

⁷ Oveja weiwa'yua upaka imakite pitañi'airā upaka mija imarīmi seyayu mae. I'supaka simamaka Tuparāte jījimakaḡi jiyipupaka ōparaka maimaye'e, kika maimajiparāka imarī. Oveja weiwa'yua upaka imaki jeyomakore* ketarūkia jījimakaḡi ta'atikaja koima upaka kirupu nimirijayu.

⁸ Jíakaka boia ka'imarīa jariroaka najāārūkia Tuparāte nare jīrape,— sārīkorape.

Najāāika ka'imarīa ima, “Ba'iaja baabekaja Tuparāte yi'yurā”, ārīrikopakaja simarape.

⁹ Sarokajīte ikupaka ángelte yire ārāpe ate:

—Mae mire narīrā baaika jia samio'obe: “Oveja weiwa'yua upaka imakite pitañi'aika upaka baarāka baya niaerā kioyibojaekarāre jījimaka jarirānu jītaka Tuparāte nare baamaka”, āñua mio'obe,— ángelte yire ārāpe.

Supabatorā,

—Rita sime ika mire yibojaika, Tuparārika bojariroka imatiyaika simamaka,— yire kērāpe.

¹⁰ I'supaka kēpakāñ, jiyipupaka kire ōrīwa'ri kiwājītāji yimo'ipāñarape.

—Mimo'ipāña'si yiwājītāji. Mima upakaja, supabatorā mijeyomarā Jesúre yi'yurā upakajaoka Tuparāte yapaika baaiki ñime yiro'si. Supabatorā “Ikupaka kime Tuparā”, ārīwa'ri Jesúre wārōekakaka bojarijayurā maime.

* **19:7** La esposa del Cordero representa los creyentes en Jesucristo.

I'supaka i'rātiji bojarijayurā maimamaka, Tuparāte takaja mijiyiṗupayeetiyabe,— ángelte yire ārāpe.

Kawaru boika pamarā tuyuki tēriritakaja imarimaji

¹¹ I'supaka kērāpaka be'erō'ō, mabo'ikakurirā kopereka upaka wiritamaka ñiarape. Sawiritarapaka poto kawaru boika torā rīkamarapaki pamarā, i'rīka ṗo'imajire tuyurape. “Kērīrijayu upakaja baaiki, wājimiji bojarimaji”, wāmeiki kimarape kireka tuyurapaki. Wājia ṗo'imajare jā'meiki, supabatirā kimajamarāre ba'iaja baaeka ṗi'iwa'ri ṗitā'mua ṗo'ijiaiki kimarape. ¹² Kiñakoa peka jūrēika upaka yaaboarapaka. Kiruṗuko'areka rīkimakaja niṗarimarā mirārā bu'ya tuaekaki kimarape. Wāmea kireka o'oji'aeka, i'ki i'rīkaja kiōñua simarape. ¹³ Riwearā ñu'aeka saya upaka jariroaka jāāiki kimarape. “Tuparāte nare āñu upakaja ṗo'imajare baabeaiki ñime”, āñua wāmeiki kimarape. ¹⁴ Supa imarī kisurararāka mabo'ikakurirā jariro boia ka'imarīa jāāekarā imaraparā. Supabatirā kawaru boirā pamarā tuyutirā kibe'erō'ō na'ririjarape. ¹⁵ Naruṗurō'ō a'ririjarapaki rijokopeareka sara oṗika imarapaka. Sara kopakaja kioka imarāñu. I'supaka kiokapi kimajamarāre i'rāpē'rōtorāja kibaarāka simamaka. I'supaka imawa'ri ritaja jā'mewārūiki imarī, ba'iaja baarimajare baaika iariṗe'yowa'ri nare kiwēkomabaarāñu. Ritaja ima tērīwa'ribaji imaki Tuparāte nare boebapakā'ā ba'itakaja nare baarimaji kimarāñu kiro'si. ¹⁶ Kijariroakarā supabatirā kirijoarōoka ikupaka āñua o'oeka jī'itarapaka: “Īī kime ritaja iṗarimarā iṗamaki, supabatirōoka ritaja imatiyarimajare jā'merimaji”, āñua simarape.

¹⁷⁻¹⁸ I'supaka simarapaka be'erō'ō i'rīka ángelte aiyakareka rīkamapakā'ā ñiarape. Wejeṗemareka wiyua

wayurika rabarika ba'arimajaka simamaka ikupaka jājirokapi nare kērāpe:

—Tuṣarāte mijaro'si baaweirāka mija ĩara'abe. Kawaru boiareka tuyukate jāāpaterākakaka rērĭra'atirā ṗo'imaja rabarika mija ba'arape. ĩṗarimarā, suṗabatirā jājirā, kawarurāka, naṗemaṗi a'ririjayurāteoka suṗabatirā surrarāka ĩṗarimarā, naṗuṗayariji imarijayurā, toṗi i'suṗakajaoka aṗerāte ba'irabeĭjirimaja, imatiyarimaja, imatiyarimajamarĭrāoka nari'ia mija ba'arape,— āngelte nare ārāpe.

¹⁹⁻²⁰ I'suṗaka simarapaka be'erō'ō werikapakiaki upaka imarapaki ritaja ĩṗarimarā nasurararākapitiyika nare kirēamaka ĩiarape. Suṗabatirā torā imarapaki kijeyomakioka “Yi'i imaki Tuṣarāro'si bojaĭjirimaji”, ārikoṗebaraka werikapakiakite ĩaika wājitāji maikoribeyua baabeawa'ri, werikapakiaki jērāka jiyiṗupaka ōrāṗarā ṗo'imajare, suṗabatirā kiwāmea o'ojĭ'arapārāre kipakirape. I'suṗaka imarapārāte rērāpe, kawaru ṗemarā tuyurapaki, suṗabatirā kisurararākapitiyika ṗitā'mua ko'aṗi'yaokaro'si. Kawaru boika ṗemarā tuyurapaki naka jĭṗaraka ĩ'ṗarā ba'iaja baarimajare kiĭni'arape. Suṗa imarĭ werikapakiaki, suṗabatirā, “Tuṣarāro'si bojaĭjirimaji ĩime”, āriroyirapakiteoka ōñirāja ṗeka azufreṗi jū'rēiritarā nare kitaarape. ²¹ Suṗabatirā ĩṗarimarā, nasurararākapitiyika etarapārāte ṗuri kawaru boika ṗemarā tuyurapaki kirijokoṗearā sara imarapakapi ba'iuṗakaja nare jāāpaterapaki. I'suṗaka simamaka dajaka ima ba'aika wayurika koṗakaja ĩa'ṗirapaka kijāāpaterapārā ri'ia ba'abaraka.

20

Mil rakakuri wejĕ'rāka jā'mebaraka Jesúre imarūkia

¹ I'sia be'erō'ō, mabo'ikakurirō'ōpi p̄erumijia jo'baka, kajuyaiṗakiaka ṗaka iōikite kipi'p̄erūkia rikatirā án-gelte ruira'amaka ñiarape. Suṗabatirā koṗea tiyibeyua ima kiwierūkiaoka kirikarape. ²⁻³ Ruietatirā kajuyaiṗaki-aka ṗaka iōikite kiñi'arape. Mia je'e mae, i'suṗaka kibaarapaki kime Satanás, bikija ãñaka ṗaka iōiki ṗo'ijiritirā ṗakiroyirekaki. Kire ñi'atirā p̄erumijiaṗi ángelte kire pi'p̄erape, ñoaka mil rakakuri wejejē'rā rō'ōjirā koṗea tiyibeyurō'ōrā kimaokaro'si. Suṗabatirā sareka kire kitāterape ñoaka ṗo'imajare ṗakibekaja ki-maokaro'si. I'sia be'erō'ōpi p̄uri matikuriji kimaerā kire kija'ataerā baarape.

⁴ Toṗi mae jā'mebaraka narupairō'ōrā ruṗajiyeraparāte ñiarape. Mia je'e mae, Jesúre ye'kaririberiwa'ri, kima-jaroka ja'atabeyurā, werikapakiakire kijērākapitiyika jiyiṗuṗayeeberiwa'ri kiwāmea nakū'arā, suṗabatirā napitakarā o'ojī'aberika mirārā nimarape. Suṗa imarī wāmua natoata'ruekarā imariṗotojo, oñia jariṗe'ritirā mil rakakuri wejejē'rāka Cristoka jā'merimaja nimarape. ⁵ Aṗerā reyaekarā p̄uri mil rakakuri wejejē'rāka kijā'merāka be'erō'ōrā oñia jariṗe'rirūkirā imaraparā. ⁶ Suṗa imarī wāmua natoata'ruekarāte mamarīji oñia Tuṗarāte jariṗe'rirūjemaka jījimaka nimarāñu. Kire ã'mitiripēairā imarī, aṗekurioka nareyabesarāñu. Suṗa imarī Tuṗarāte yapaika kurarākare baaika ṗaka baarimaja nimarāñu. I'suṗakaja Cristoro'sioka baarimaja imarī, mil rakakuri wejejē'rāka kika najā'merāñu.

Piyia Satanáre nakutekoṗeka

⁷ Mil rakakuri wejejē'rāka o'rirāka be'erō'ō ja'atarūkika kime Satanás. ⁸⁻⁹ Toṗi p̄oritirā Gog wāmeirā, suṗabatirā

Magog wāmeirāte kiyapaika upakaja baarūjebaraka kimarāñu ate. Gog, supabatirā Magog kopakaja ritatojo wejeareka Tuparāte yapabeyutatarā nimarāñu.

I'sirokapi nare kipakirāka ā'mitiritirā ritaja ka'iapi narērīrāñu, pitā'mua Tuparārirāka ko'api'yaokaro'si. Tērīrikaja rīkimarā nimarāñu ritaja tatarā pō'imaja. Supa imarī, Tuparāte wātaka ōñurāre imaweje namorape. I'supaka nabaako'omakaja imipi peka Tuparāte kimajamarāre ña'atarāñu, nimaupatiji nooriyaokaro'si.¹⁰ I'supakajaoka peka azufrepi jū'rēiritarā Satanāre, pō'imajare pakirimajire, kitaarāñu. I'sia ruṣubaji sarekajaoka werikapakiaki, supabatirā “Tuparāte bojañirimaji ñime”, ārīpakiroyikakite kitaaekarō'ōrā simarape. I'supaka nare kibaamaka imiareka, ñamiarekaoka ba'iaja jūarīji torā nimarāñu.

Pō'imajare imaeka mirāka upakaja itatirā piyitaka sawapa Tuparāte nare jēñerūkia

¹¹ I'supaka simarapaka be'erō'ō jo'baka tērīriki ruṣarikūmua boitaka imarapakarā i'rīkate ruṣamaka ñiarape. Ritaja ima bo'ibajirā tērīrikiji kimamaka, kīarapaka wājītāji ritatojo wejea rirapaka. I'supaka baawa'ri apekurioka maiberijika sajarape.¹²⁻¹³ Riapakiakarā ña'miririkarā puṣamirāka supabatirā reyaekarā puṣamirāka tuikarō'ōrā ima poatirā ōñia kijaripe'rirūjerape ate. Reyaeka mirārā ōñia jaripe'ritirā, torā ruṣarapaki wājītāji narīkajiyemaka ñiarape. Imatiyarimaja, imatiyabeyurāoka nimarape. Torā narīkajiyerapaka poto pāpera pūñu Tuparāte wierape. I'sipūñurā ritaja pō'imajare baaeka mirāka o'oeka imarapaka. I'supaka simamaka sareka itatirā, “Ikupaka baaeka mirārā mija ime”, torā ruṣarapakite nare ārāpe. Supabatirā “Ikarakamarā nime yika imarūkirā”, ārīwa'ri

kio'oeka pũñuoka kiwierape. ¹⁴⁻¹⁵ I'sia be'erō'ō reyaeka mirārāte imaeka mirārō'ō rērārī e'etirā peka azufrepi jũ'rēiritarā Tuparāte sataarape. Supabatirā papepa pũñurā “Ikarakamarā nime yika imajiparũkirā”, āñua kirikarapapũñurā nawāmea o'ojī'aberikarāte ĩtirā peka jũ'rēiritarā nare kitaarape. I'supaka baawa'ri apekurioka nare kīabesarāñu.

21

Wejea mamaka, wejepema mamaka imarũkia

¹ Ritatajo ka'ia, riapakiaka, wejepema rirapaka be'erō'ō, mamaka ate Tuparāte ka'ia, wejepema pō'ijiamaka ñiarape. ² I'supaka simamaka jia oyiaja baabaraka nimarũkirō'ō mamaka Jerusalén Tuparā pō'ipi ruira'atirā saña'rīpañamaka ñiarape. Īakōrī je'e: Rōmo pitañi'aerā baaeka kotĩmite kore ĩajiyuokaro'si saya jia jāāweitirā koima upaka jiyurika imarō'ō simarape. ³ I'supaka sabaarapaka be'erō'ōjĩte, Tuparā ruparikũmua imarō'ōpi ikupaka jājirokapi sārīkorape:

—Mija ĩabe. ĩPo'imajaka Tuparāte ime mae! I'supaka simamaka, “Mabo'ikakurireka Tuparāte ime”, ārĩrika imabeyua. Pō'imajaka Tuparāte ima simamaka, i'supakajaoka nime narō'si, “Yija ĩpamaki mime”, kire āparaka. ⁴ Tuparāka imarimaja nimamaka reyarika, ba'iaja pūparirika, oririka, ā'mika najũakopekaoka imabesarāka mae. Supabatirā nare kijiypupayeerāñu ate norikoreka. I'supaka simarāñu bikija ba'iaja jūarika imakopeka imabepakā'ā, — sārīkorape mabo'ikakurirō'ōpi.

⁵ Torājĩrā kiruparikũmuarā rupatiirā ikupaka Tuparāte yire ārīkorape:

—Miabe, ritaja bikija imakoꝑeroyireka, mamaka oyiaja sō'toarā yo'ayu mae,— kērīkorape.

I'supakajaoka,

—Ika mire yibojaika upakaja samio'obe. Mire pak-ibeyuka yi'i. Mire yibojaika upakaja namajĩ simarãnu,— yire kërĩkorape.

⁶ I'supaka yire arĩweatirã, ikupaka yire kibojakorape ate:

—Kopakaja ritaja yijieyu mae. I'supaka simamaka Alfa, Omega upaka imaki ñime. Alfa ñime ñañu ritaja po'ijiaekaki imarĩ. I'supakajaoka Omega ñañua “Ñamajĩ wejea tiyirũjerũkika ñime”, arĩrika sime. Okoa ukurika mare jitotiyaika upaka yire pupajoatirã, yire jẽneirãte ba'iaja najũaeka be'erõ'õ yipõ'irã netarãka poto õnio okoa wapamarĩaja nare yisĩarãnu nimajipaokaro'si. ⁷ I'supakajaoka yibaarãnu yire arĩmitiripẽarija'atabesarãnurãte. Yire takaja jiyipupaka õrĩrãnurã puri, yimakarã upakaja yika imarãnurã. ⁸ Jesũre arĩmitiripẽabeyurã puri ikupaka baarijayurã: “Po'imajare mare arĩmijã'si”, arĩwa'ri kire arĩmitiripẽabeyurã, i'supakajaoka yiyapabeyua baairã, po'imaja jãarimaja, nayapaika upakaja rõmitikaka wã'imarĩrijayurã, supabatirã po'imajare bitarijayurãteoka wẽkomaka yibaarãnu. I'supakajaoka wapuju imaja jẽrãka jiyipupayeerã, supabatirã pakirimajareoka peka jũ'rẽiritarã nare yitaarãnu apekurioka nare ãkoreka, — yire kërĩkorape.

Mamaka Jerusalén wãmeika

⁹ I'supaka simarapaka be'erõ'õ irĩrika ángelte yipõ'irã etarape. Iki imarapaki irĩpotẽñarirakamarãkaki ba'iaja po'imajare jũarũkia seroarã rikaeka mirãki. Mae, ikupaka yire kërãpe:

—Dajoa, Oveja weiwa'yua upaka imaki rũmuro'si imarũkikote mire yibeærã,— yire kërãpe.

¹⁰ I'supaka yire kērāpaka be'erō'ō, Espiritu Santore yire jeyobaamaka ikupaka yire sabearape: Pusia jo'baka ĩmitakarāja ima rupututuarā yire ke'ewa'rape. Torā kika yeyarapaka poto ba'iaja baarūkimato, mamaka Jerusalénwejea Tuparā pō'ipi ruirā'atirā saña'rīpañarapaka yire kibearape.

¹¹ Mia je'e, i'siwejea puri Tuparāte yaaboaikapiji yaaboaiweje imarapaka. I'supaka imawa'ri āta jaspe wāmeika jia waria mayoiwapu'ataika upaka ōirō'ō simarape. ¹²⁻¹³ I'sia wejerijerā jia ĩmirā jaarākueka simarape. Supabatirā ĩ'pōū'puarāe'earirakao koperekaika simarape. Jā'ātipē'rōtopi maekaraka kopereka, wayerupitipē'rōtopi i'siaraka koperekajaoka. Supabatirā wejeririka pē'rōtopioka i'siraka kopereka, ma'karoka pē'rōtopi i'tojirājaoka koperekaika simarape. Israelkarā ĩ'pōū'puarāe'earirakatatarā imarā wāmea ĩ'rāba'iji kopereka rakakaja o'ojī'aeka imarapaka. I'supakajaoka kopereka rakakaja ĩ'rārimaki āngelrākare sareka rīkarape. ¹⁴ I'supaka simamaka, āta pāātateka ōrīa'si ārīwa'ri ĩ'pōū'puarāe'earirakao sajā'ārā āta jo'bari'okapi turirupamo'meka simarape. ĩ'pawājoū'puarāe'earirakamaki Oveja weiwa'yua upaka imakite pūataekarā, apóstolrāka wāmea jī'itarapaka, nimarapaka upatiji āta imarapaka simamaka.

¹⁵ Ángel yika jairapaki wejea kijērābaarūkia orokaka baaeka rikarapaki, kopereka, supabatirā āta pāātateka jērābaarūkiaro'si. ¹⁶ Supa imarī sakijērābaamaka, dos mil doscientorakakuri kilómetro rō'ōjirā oyiaja sajērāka simarape, sajo'baka, sañoakaoka. ¹⁷ Āta pāātateka pō'imajare jērābaaikapi sakijērābaamaka, sesenta y cinco metros rō'ōjirā mo'rīa simarape.

¹⁸ Jaspe wāmeika ātakaka baaeka simarape wejea āta pāātateka. Supabatirā apeapi rukebekaja

orotakakaka baaekaweje simarape. ¹⁹ Supabatirã äta pããtateka rokarã í'poũ'puarãe'earirakao äta ima, jia jiyurika äta wapajã'riakaka baaeka simarape. Mamarikao, jaspe, jia waria ya'tarikakaka imarapaka. Rokajikao zafiro wejepema jĩ'mia upaka imarapaka. Í'porokajikao wãmea ágata pũñua upaka jĩ'mia imarapaka. Maekarakaorokajikao esmeralda imarapaka. ²⁰ Supabatirã botarakaorokajikao äta ónice jũ'aka boiapitiyika yariraka imarapaka. Í'rãpitarakaorokajikao jia jũ'aka cornalina imarapaka. Í'rõtẽnarirakaorokajikao jũ'sipoa crisólito imarapaka. Í'potẽnarirakaorokajikao jĩ'mia berilo imarapaka. Maekarakaotẽnarirokajikao jũ'sipoa topacio imarapaka. Botarakaotẽnarirokajikao crisoprasa jĩ'miajaoka imarapaka. Piyio bo'io wejepema upaka jĩ'mia äta jacinto imarapaka. Piyio imarapaka amatista arebosiakaka. ²¹ Í'poũ'puarãe'earirakato kopereka ñiarape. Sarakakaja í'rõ perlakaka baaeka simarape. Supabatirãoka wejeñe'metãji imarapaka ma'a apeapitiyika rukubekaja orotakakaka baaeka imarapaka.

²² I'sia wejeareka Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'ia ïatõpoberapaki yi'i. Maipamaki Tuparã ritaja ima bo'ibajirã tẽrĩrikaja imaki, supabatirã Oveja weiwa'yua upaka imakiteoka napõ'irãja nimamaka nayapairõ'õrãja po'imajare nare jiyipupayeerape. I'supaka simamaka nare jiyipupayeerũki wi'ia imabeyurõ'õ simarape. ²³ I'supakajaoka ritaja ima pemawa'ribajirã jiiatakiji Tuparãte imaraparõ'õ imarĩ, ikiji torã yaaboarapaki. Supabatirã Oveja weiwa'yua upaka imakioka i'supakajaoka kiyaaboarape. Supa imarĩ aiyate yaaika, ñamikakite yaaboikaoka yapabeyurõ'õ simarape. ²⁴ I'sia wejea yaaboaikapi ritatojo wejeareka imarãte jia imarijarirãñu. Niparimarã narikarijayua wapajã'ria imatiyaikakaka e'era'atirã Tuparãte nijirãñu

kire jiyipupaka ðrĩwa'ri. ²⁵ I'supaka nabaarũkirõ'õ imarĩ, wiekaja kopereka imajiparijarirũkirõ'õ simarãnu. I'supaka simarãnu ñamia imabesarãnurõ'õ imarĩ. ²⁶ Torã ritaja wapajã'rĩa imatiyaikakaka ritatojo wejeareka imarãoka narikaika e'era'atirã Tuparãte nijirãnu kire jiyipupayeewa'ri. ²⁷ I'supaka simamaka Tuparãte yapabeyua imarũkimarĩõ'õ imarĩ ba'iaja baarimaja, pakirimajareoka sakãkabesarãnu. Oveja weiwa'yua upaka imaki pãpera pũnurã, “Ikarakamarã nime yika imarũkirã”, ãrĩwa'ri nawãmea sareka o'ojĩ'aekarã takaja kãkarũkirõ'õ simarãnu.

22

¹ I'supaka yire kibearapaka be'erõ'õ, jia waria ima riaka õnio okoraka imajiparũkiria ángelte yire bearape. Tuparã ruparikũmua, supabatirã Oveja weiwa'yua upaka imaki ruparikũmuarã sarupaka imaria simarape. ² Wejeñe'metãji ma'a imarapakarã sañe'metãjite juruteparia simarape. Supabatirã i'siriarijereka ï'pãpẽ'rõto wã'tarãja õnio yapua rikajiyerapaka. ï'rĩka aiya o'atarimarĩaja ruirijayua simamaka, ï'rãkuri wejejë'rãkareka ï'põu'puarãe'earirakakuri ruirijayua simarape. Ritatojo wejeareka imarãte jiiokaro'si õnioka simarape sapũñua. ³ Supabatirã Tuparãte ïaripe'yoika imabeyurõ'õ simamaka, “Ba'iaja simarũ”, kërĩrũkimato simarãnu. Torã Tuparãrika, supabatirã Oveja weiwa'yua upaka imaki ruparikũmua imarãka. I'supaka simamaka ritaja torã imarãñurã Tuparãte yapaika upaka oyiaja baabaraka kire najiyipupayeerijarirãnu. ⁴ Maekaka maki Tuparãte ïabeyua simako'omakaja, wejea mamaka kipo'ijiarãñurõ'õrã puri kire ïarika imarãka. Supabatirã kiwãmea nakũ'areka kio'ojĩ'arãnu. ⁵ Supabatirã maiãpamaki Tuparãja nare kiyaaaboarãñurõ'õ imarĩ,

aiyaka, yaaboaike yapabeyurō'ō simarāñu. Supabatirāoka ñamia imabeyurō'ō simarāñu. I'supakajaoka torā kika jā'mebaraka nimajiparāñu.

Jesucristore etarūkia koyiaja jariwa'yua

⁶ I'sia be'erō'ō ikupaka ángelte yire ārāpe ate:

—Ritaja makārārūñuroka upakapi Tuparāte mire ĩarūjeika, mire kiā'mitirirūjeikaoka rita ima. I'supaka simamaka ritaja mire yibojaika upakaja simarāñu. Maiṣamaki Tuparā imaki kiro'si bojaijirimajare jia jaiwārūerā nare jeyobaarijayuka. I'supaka imaki imarī, ikijioka imaki ika ritaja mire yibojaerā yire pūatarapaki,— yire kērāpe.

⁷ Supabatirā ikupaka yire kērāpe ate:

—Ikupaka Jesúre āñu: “Mija ā'mitipe. Ñojimarīji mija pō'irā ya'rirāñu ate. I'supaka simamaka, ika majaroka 'Ikupaka simarāñu', ārīwa'ri Tuparāte bojaekakaka o'oeka pūñurā yi'yurā jījimakapi imarāñurā”, kērībojayu,— ángelte yire ārāpe.

⁸ Juan ñime ika ritaja ĩatirā, sā'mitiritirāoka so'oiki. Ángelte yire sabearapaka poto jiyipupaka kire ōrīwa'ri kiwājītāji yimo'ipāñarape. ⁹ Ikupaka puri yire kērāpe:

—Mimo'ipāña'si. Miupakaja Tuparāte yapaika upakaja baaiki ñime yiro'sioka. Tuparāro'si bojaijirimaja, supabatirā ika papepa pūñu o'oeka yi'yurā upakaja imaki ñime. I'supaka simamaka, Tuparāte takaja mijiyipupayeebe,— ángelte yire ārāpe.

¹⁰ Torājirā ate ikupaka yire kērāpe:

—Ika majaroka mio'oika, pō'imajare miōrīrūjebe, samio'oika upakaja simarūkia koyiaja jariwa'yua simamaka. ¹¹ Koyiaja sajariwa'pakā'ā, ba'iaja baarimaja puri nima upakaja nabaarijaririyapaye'e nayapaika upakaja nimaṣarū. I'supakajaoka ba'iaja pupajoairā napupaka nare āñu upakaja napupajoaparū. Supabatirā

“Jia baairã nime”, Tuparãte nare añurã puri jijimaka kiyapaika baabaraka nimarũ. I'supakajaoka Tuparãte jiyipupaka õriwa'ri ba'iaja baarika ja'atarika yapairãja sanaja'atarijarirũ,— ángelte yire ãrãpe.

¹² Ikuþaka Jesúre ãrãpe:

—Mija ãabe. Ñojimarĩji mija pð'irã ya'rirãñu ate. Mija pð'irã eyatirã þo'imajare baeaka upakaja jia baeekarãte, i'supakajaoka ba'iaja baeekarãte simaupakaja sawapa nare yibaarãñu. ¹³ I'supaka yibaarãñu Alfa, Omega upaka imaki imarĩ. Yi'ipi ãriwa'riji ritaja simaũ'mueka. Supabaturã yi'ipi ãriwa'rijioaka ritaja ima tiyirãka.

¹⁴ Ba'iaja nabaaika jũjerũjekarã saya upaka ima jariooka ka'imarã jããirã upaka imarã. I'rãtarãja imarã wejea mamaka Tuparãte þo'ijiarãñurõ'õrã kãkarũkirã. Supabaturãoka torã eyatirã õñio yapurika ba'arũkirã. I'supaka imarãñurã imawa'ri, jijimaka torã nimarijarirãñu. ¹⁵ Mia je'e: Aþerãte bitarijayurã, nare sajitoika upakaja aþerãka wã'imarĩrijayurã, þo'imajare jããrijayurã, wapuþu imaja jërãka jiyipupayeeirã, supabaturã þakirikapiji imarijayurã, Tuparãte yapabeyua baawa'ri, kipð'irã aþekurioka eyabesarãñurã.

¹⁶ I'supaka simamaka yi'i, Jesús, i'sia majaroka mijare ángelte bojaerã kire yipũataeka, yire yi'riwa'ri rërĩrijaparaka jijimakapĩ sõrĩwãrũrijayurã mija imamaka. David imaroyikaki riparãmi mirãki ñime. Yireka þupajoaweitirã “Wãrĩrika ru'ara'aerã baaika rupujite warara'aiki tã'þia jo'baki upaka Tuparãte pũatarãki kimarãñu”, Moisés imaekakite o'oeka,— Jesúre ãrãpe.

¹⁷ Espĩritu Santo, supabaturã Oveja weiwa'yua upaka imaki jeyomako* I'rãtiji oyiaja jairã.

* [22:17](#) La esposa del Cordero representa los creyentes en Jesucristo.

—Mija i'tabe Cristore yi'yurã mija jayaokaro'si, —
 þo'imajare nañu.

I'supakajaoka aþerãte narĩrũ sã'mitiyurã naro'si.

—Õñio okoa ukurika mijare jitomaka, waþamarĩaja
 sukurĩ mija i'tabe,— nañu.

¹⁸ —Ika þaþera jaiika ã'mitiririjarirãñurãte, yi'i,
 Jesús ikupaka nare sabojarijyuka: Ika þaþera þũñurã
 o'oeka ima þemawa'ribaji noñu upakaja þuþajoatirã
 o'orãñurãte ba'iaja Tuþarãte baarãñu ika þaþera þũñurã
 ãñu upakaja. ¹⁹ Supabatirã ika ñaña waþuju þakibaraka
 i'rãriba'i e'etairã õñio yaþurika ba'arũkimarĩrã nimarãñu.
 I'supaka imarãñurã imarĩ, wejea mamaka Tuþarãte
 þo'ijiarãñurõ'õrã eyarũkimarĩrã nime. Iþũñurã ñañu
 upakaja simarãñu ba'iaja baarimajaro'si.

²⁰ “Rita iþũñurã sãñu”, ãñuka imarĩ, “Ñojimarĩji mija
 þõ'irã ya'rirãñu ate”,— Jesúre ãñu.

—Meñu upakaja simarũ. Mi'tabe Ñiþamaki Jesús,—
 mire ñañu.

²¹ Maiþamaki Jesús ritaja jia oyiaja Tuþarãrirãte
 kibaarũ. I'supaka oyiaja simarijarirũ.

I'tojĩrãja sime ruþu.

Tuparã Majaroka NT Portions in Tanimuca-Retuarã

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tanimuca-Retuarã

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The Portion only

in Tanimuca-Retuarã

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-08-06
